

ADAVANE!

Oficala organo dil Ido-Societo Hispana

Mayo - Junio 2005 - idosocietohispana@yahoo.com - numero 9

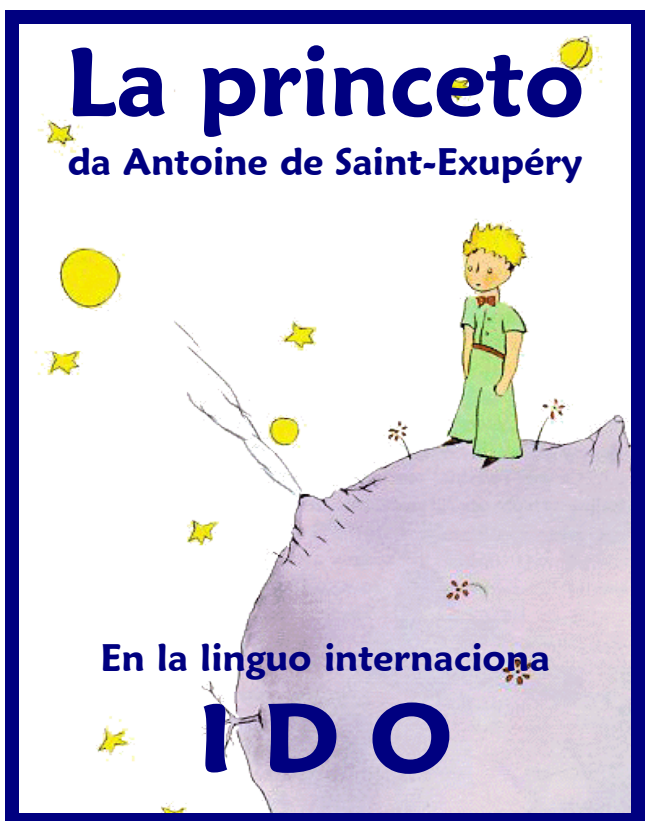
Ka vi konocas ta pueri ?

La
skeleto

Cent yari

Ka la WICCA dominacas la mondo ?

Adavane!

Adavane ! Numero 9, mayo - junio 2005. Editita en Hispania. Gratuita revuo. Adavane! esas oficala organo dil Ido - Societo Hispana (adreso postala dil societo: Claveles 6, E-24400 Ponferrada, Hispania; interretala adreso dil societo: idosocietohispana@yahoogroups.com). Redakteri: La Direktanta Komitato dil Ido-Societo Hispana ed altra kunlaboranti internaciona. Editas: Editerio Krayono.

Adavane! nulakaze responsas pri la opinioni da artiklo-skribisti nek pri la verdicemeso dil texto dil artikli publikigita, ma sua auro, qua oblige signatas singla artiklo sendita da lu por publikigo. Nula artiklo anonima publikigesos en Adavane!

Kunlaborez

Kunlaborez per sendar artikli en Ido, od en la Hispana pri Idala temi, al inter-retala postobuxo: idosocietohispana@yahoogroups.com . Adavane! havos irgakaze la yuro publikigar la sendit artikli o ne publikigar oli. Adavane! esas gratuita revuo, do Adavane! nulakaze pagos por artikli o verki sendita por publikigo, nam irgu ya acceptas sendar oli gratuite. Anke la redakteri multe prizus vua kritiki e sugestis.

Idala ret-pagini da Hispaniani

<http://es.geocities.com/kanaria1973>

<http://es.geocities.com/krayono>

<http://es.geocities.com/lamashino>

<http://usuarios.lycos.es/novajeti>

da Adrián Pastrana, ISH-ano.

da Fernando Tejón, ISH-ano.

da José Miguel López, ISH-ano.

da Antonio Padilla, ISH-ano.

Publikaji

“Publikaji” (www.publikaji.tk) esas ret-pagino dil Ido-Societo Hispana. Voluntez enirar ol por trovar gratuita edituri: Adavane!, Astronomiala kayereto, Kuriero Internaciona; podkasti che Radio-Idia Internaciona; pdf-libri, Ido-kursi, dicionari, gramatiki, e c.

Kartuno

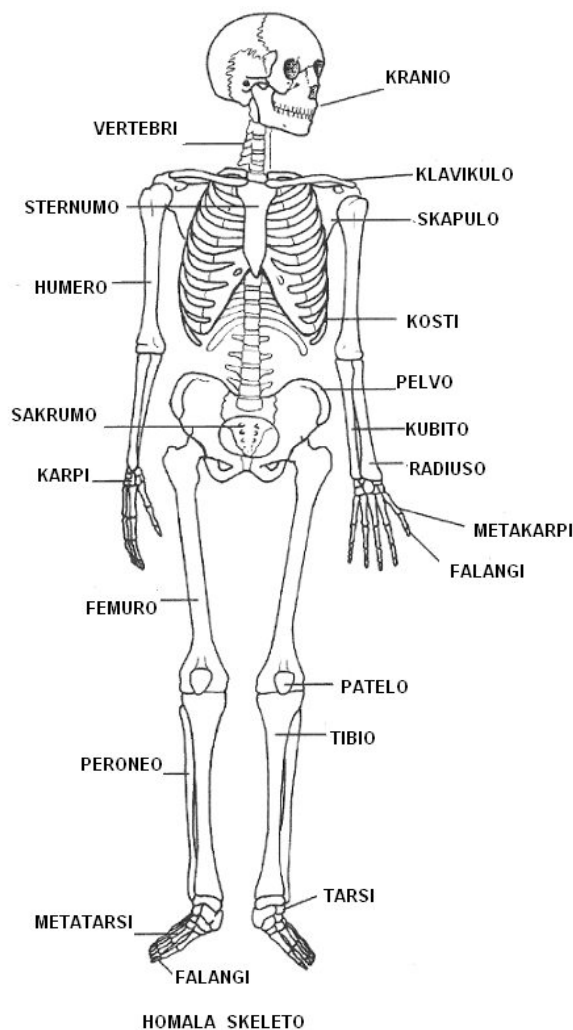
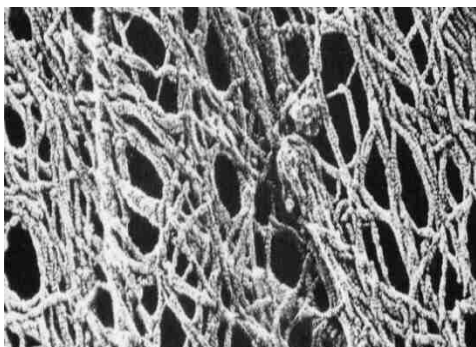
Kartuno-texto insertita da Fernando Tejón.

Kontenajo di la numero 9

Adavane.....	2
Kunlaborez.....	2
Idala pagini da Hispaniani	2
Publikaji	2
Kartuno.....	2
La skeleto.....	4
Espritajo.....	5
Cent yari vivante la relativeso.....	6
Ka vi konocas ta pueri ?.....	8
La kantistino Kim Yuna.....	16
Ka la WICCA dominacas la mondo ?.....	17
Interretaji.....	19
1. Hattrick.org.....	19
2. Kurta teknologia novaji.....	20
Literaturo	22
1. La princeto.....	22
2. Daoisma rakonto : Kavalo di Seweng.....	69
Gramatiko.....	70
Kartuno: Mortadelo e Filemono.....	75
Horoskopoj.....	76
Averto lektenda pri la aŭtoro-yuri.....	77
Adio!.....	77

La skeleto

Dum la Kambria Periodo (600 milion yari ante nun) esis la subita aparo di diversa grupi di viventi. Ni trovas restaji quale skalii, exo-skeleti, dorni e mem osti. Ya tala subita aparo semblas pruvo di Kreuro quale multa religiala kredi asertabas. Tamen ni nun pensas ke plu frua kam la Kambria o la Prekambria Periodo, la viventi nur posedis mola korpi e ne havis fosiligebla harda parti. Per moderna moyeno ni povas deskovrar traci qui montras l'existo di multa-celulala animala, quale vermi, meduzi e sponji. Komprenible tre simpla viventi kun un celulo ja existis ed anke *okuras hodie quale bakterii ed algi. Tre anciena exempli, la Cianofiti o "blua-verda algi" evidente aparis 2000 milion yari ante nun.

Inter terala animala ni konstatas ke la skeleto suportas la korpo o facas levero, ma mola korpi o un-celula viventi, ka li bezonas irga suporton? Tala konstrukto, unesme nevidebla, nun revelesis per plubonigita elektron-mikro-skopi. Evidente omna celulo kontenas mikra filamenti e tubuli ek proteino quin facas komplikita "citoskeleto". Ta skeleto povas kreskar o disruptar tre rapide segun la bezoni di la celulo.

Intertempe la mar-animala di la Kambria Periodo divenis plu granda e viktima a raptanti. Por suportar plu granda korpo e quale protekto kontre enemiki li developis harda pelo, t.e. exoskeleto. Ta solvuro, qua anke *okuras nuntempe, es tre sucesoza, ma havas un desavantajo. Pro ke l'exoskeleto es harda e ne-extensebla, l'animalo ne povas kreskar e tempope mustas muar. Yen es tre danjeroza epizodo, nam dum ta kreskeso, qua es rapida, la korpo es mola, ed es atakebla da raptanti. En la Kambria Periodo ni trovas la tre nombroza Trilobiti, la frua Krustaci (homardi) ed Araknidi (skorpiono), omna kun exoskeleto, ma ankore marala. Dum la sequanta periodo, l'Ordovicia Periodo, ni vidas l'aparo di la "endoskeleto" t.e. osti interne di la korpo e membri. Ta aranjo es supera, specale por animala sur la tero. Tamen, quankam l'unesma animala kun endoskeleto esis aquala fishi, la tero nur entratenis sen-folia

planti. La unesma ter-animali esis Araknidi ed Insekto kun exo-skeleto, ma pos 100 milioni yari, l'Amfibii, kun endoskeleto, povis habitari amba la tero (por nutraĵo) e l'aĵo (por reprodukto). Quankam la maro povas suportar la korpo de animali, la tero efektigas grava forco pro gravito. Tamen grandega animali eventuale aperis, kom l'enorma dinosaŭro (til 27m de longeso e pezo de 80 tunoj). Interesante, la dinosaŭro kelkatempe havis "exoskeleto" o kuraso de ostala squami por repulsi enemiko. Posibla questiono: Por ke nur la mikra animali havas vera exoskeleto? Desfortunoze grand animalo bezonas tre dika ekstera skeleto, por suportar la korpo e permesar la movado de membri e tala exoskeleto divenas tro pezoza e neuzebla. La homala endoskeleto havas ĉirkaŭ 200 ostoj e efektigas kvar funkciojn:

1 - La suporto de la korpo.

2 - Quale levi por ke la muskuloj povas movi la membri.

3 - Por protekti importanta organoj. La cerbro estas tute ĉirkaŭita per kranio ekosto, la kordio e pulmoj estas ĉe ostala kajo de la kostoj ed aliaj abdominalaj organoj estas en la baseno de la hanc-ostoj.

4 - Interne de la ostoj estas la medulo, importanta fonto de sango-celuloj. Certena aliaj celuloj de la medulo estas nematuraj e nuntempe *reserĉo esperas ke tiuj celuloj povas remplasi morboza celuloj en la homala korpo.

Artiklo da Richard Stevenson.

Espritajo

Ho ! Me nun komprenas la dicaĵo :
"Fumar tabako tenuigas..."

Espritajo da Fernando Tejón, I.S.H.-ano.

Cent yari vivante la relativeso

Ye ica yaro, un ek la maxim grava fizikala teorii evas cent yari. Ye 1905, la fizikisto Albert Einstein enuncis la teorio pri specala relativeso, sua maxim konocata adporto a la cienco, ma ya ne esis la unika. Ica enunco esis itatempe ulo desfacila por komprenesar pro esar desfacile experimentebla, ma nuntempe nulu dubitas pri olua vereso. Ulte, la avanco di la experimentalala scienci lasis ula tempo ante nun kontrolar la korekteso di tala aserti.

Einstein ante la relativeso

La relativeso esas la maxim famoza adporto da Albert Einstein, ma quale Max Born, altra granda fizikisto dicis ye 1954, "Einstein esabus un ek la maxim importanta fizikisto dil historio mem se il skribabus nulu pri relativeso". Ilua vivo kom ciencisto ja esas suficante importanta sen relativeso.

Albert, ye 1895 evante nur 16 yari, ja skribis sua unesma ciencala esayo, "Inquesto pri la stando dil etero en magnetala feldo". Tale, il finis sua studio en la universitato de Zurich ye 1900 ed prizentis sua tezo ye 1901 pri la cinetika teorio pri la gasi. La tezo ne esis kelke interesanta, ed fakte, la universitato repulsis ol. Einstein refuzis unesme la ideo pri divenor doktoro, ma ye 1905 il probis lo nove. Lore, onu dicas ke il ja prizentis kom tezo sua teorio pri specala relativeso, ma nove la universitato refuzis ol pro esar kelke "esotera". Finale, il divenis doktoro per laboro pri la grandeso di la molekuli ye la sama yaro.

Ma 1905 esis ilua "mirakloza yaro". Pluse prizentar la teorio pri specala relativeso, Einstein enuncis la bazi dil "fotoelektrala efekto", to esas, kande la lumo arivas a metalo, ol emisas elektroni. Por ica deskovro, Einstein ganis la Nobel-premio ye 1921. Ulte tale, onu kreis la bazi por la arivo di la quantumala mekaniko, altra gravega teorio dil 20-esma yarcento.

Quon deskovris Einstein ?

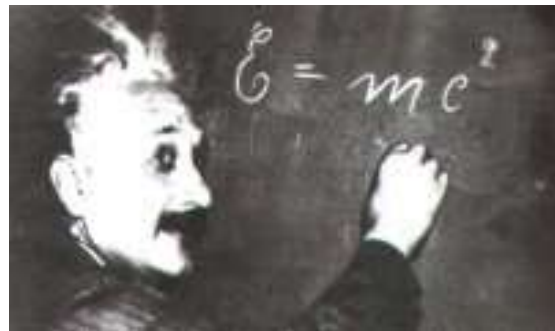
Strikte, Einstein ne esas la unesma persono qua parolis pri la koncepto di relativeso. Galileo ye 1632 ja sugestis ula bazala principi. Ma omna ica principi nur esis aplikebla en la videbla mondo. En la mikrega mondo di la elektromagnetismo nulo aspektabas konkordar. Ed ico esis la granda deskovro da Einstein, unigar la klasika mekaniko ed la nova subatomala scienci per la establiso di la konstanteso di la rapideso de la lumo.

Tamen, ica aserto introduktis nova paradoxo ad nia komprenado. Sempre la rapideso esis la quociento di spaco ed tempo, ed pos la aparado di la nova teorio ico kreis nova e stranja konkluzi. Exemple, nun la tempo ne pasas same por haltita observanto ed por movanta observanto. La tempo pasas plu lente por la movanti kam por la haltita

observanti. Ya ico nur esas evaluebla per grandega rapidesi, nulkaze ye la kustumala vivo, ma ol esas kontrolebla.

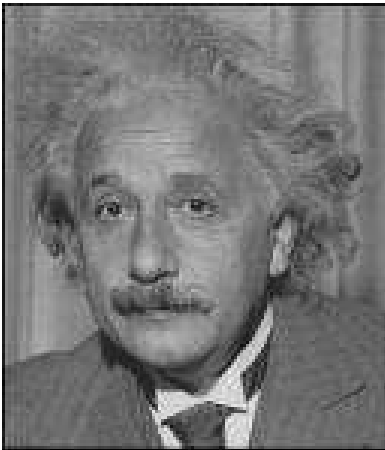
Ma altra importantega konsequo di la specala relativeso esas ke la maso di irga korpo relatas sua energio. Ed la bazo di ica relato esas la rapideso di la lumo. Tale, yen la maxim famoza formulo di la historio: $E = mc^2$. (La konstanto "c" esas la rapideso di la lumo)

Per simpla dedukti de ica formulo, onu povas facile asertar altra astonanta enunco. La maxim atingebla rapideso esas la rapideso di la lumo. Ica cifro nulkaze povas transpasesar. Irga mikra acelerio en korpo movanta preske tam rapide kam la lumo bezonos grandega quantesi di energio. Tante ke sempre kolektar ita energio esos neposibla.

Einstein pos 1905

Pos la trovo di ica importanta legi, la maxim grava adporti da Einstein arivis ye 1916, per la enunco di la teorio pri la generala relativeso, qua kompletigas la teorio ja konocata ye 1905. Ma ica sorto di marvelaji quin Einstein tante elegante deskriptis aspektabas fiktivaji ye ita epoko. Nur pos la paso dil yari, ula ek ica aserti povis kontrolesar experimentale per desfacila tekniki.

Ma Einstein, sen savar lo, bazisis interesanta ed astonanta nova feldo di la fiziko, la quantumala mekaniko. Il nultempe bone aceptis ica teorio pos spektar olua posa avanci, ma certe, olua developo esis gravega. Ica teorio agnoskas ke en mikrega mondo, esas neposibla konocor komplete la tota detali pri la movanta partikuli, ma ke nur konocesas matematikala probablesi pri li. Ulo desfacila por kredar mem por Einstein

Do la geniala ciencisto vivis dum la lasta triadek yari di sua vivo sen fidar a teorio qua ja esabas nehaltigebla. Ula skribisti quale Albrecht Fölsing ye 1993 dicitis ke "nulo eventabus ad la moderna fiziko se Einstein pasabus sua lasta triadek yari navigante tra la mari". Irgakaze, la cienco ne esus same cadie sen ilua existo.

Artiklo da Antonio Padilla, ISH-ano.

Ka vi konocas ta pueri ?

Un de la Arjentiniani maxim famoza en la mondo esas fakte ne persono reala. El es ek papero ed inko. Lua nomo es Mafalda, ed el esas sendubite un ek nia maxim importanta reprezenteri nacional en la mondo. Lua aventuri tradukesis a deki de lingui (inter qui trovesas anke Ido), e lua aktualeso duras esar ankore tam granda kam lor lua last aparo, ye plu kam triadek yari ante nun.

La komenco

La kozi maxim granda ofte eventas hazarde. En 1962, agenterio reklamala developabis kampanio sat originala por ta tempo, por mashini di menajo "Mansfield". L'ideo konsistis ek publikigar en la journali *kartuno prizentanta familio. Singla membro di ta familio mustis havar nomo komencanta per la litero "M", pro "Mansfield", e li mustis uzar mashini "Mansfield".

On ofris la laboro facar ta *kartuno al desegnisto Miguel BRASCÓ. Tamen il esis lore tro okupata por to, e mustis refuzar la laboro. Vicee, il tamen propozis amiko sua, la *kartunisto Joaquín Salvador LAVADO, lore ja konocata per sua pseudonimo Quino (pronuncez /KI-no/).

Quino aceptis la laboro, e prizentis quar *kartuni segun la kondicioni establisita. Il audabis la nomo Mafalda en filmo e decidis uzar ol. Tamen, fine la kampanio ne realigesis e la kartuni ne uzesis.

En 1964, amiko qua laboris por la revuo "Primera Plana" sugestis a Quino prizentar sua *kartuni en ta revuo, e cafoye li ya esis publikigita. Ye la 29esma. di septembro 1964, la lekteri di Buenos Aires renkontris Mafalda.

La autoro

Joaquín Lavado naskis en Mendoza, Arjentinia ye la 17esma. di julio, 1932. Il esis ja dum puero konocata per sua pseudonimo Quino, derivajo de lua nomo Joaquín.

Ante la nasko di Mafalda, il ja komencabis montrar sua granda talento per altra *kartuni, malgre ke il ipsa duradas ankore insistar ke il ne savas desegnar.

Ye la frua morto di sua genitori, ed apogata da onklulo desegnisto Joaquín Tejón (ka familiano di nia samideano Fernando Tejón ?), Quino probis sua sorto en Buenos Aires. Ne omno esis facila o rapida, ma pro sua insisto, il ganis sua loko di respekto ne nur che sua samlaboranti, ma anke, e maxim importante, che la lekteri.

"Mafalda" ofris ad il la posiblaajo montrar sua talento ne nur en Arjentinia, ma anke exterlande. E kande la vivo politikala di Arjentinia lo postulis, en 1976, Quino ja havis loko ube trairar la desfacila yari dil diktatoreso Arjentiniana: en Milano, Italia.

Depos la fino dil publikigo di Mafalda, Quino duras esar tre prestioza *kartunisto, ne nur pro sua pasinta kreuro maxim famoza, ma anke pro sua aktuala kreuri same bona qui publikigesas en la precipua jurnali dil lando.

La *kartuno

“Mafalda” esis lokizita en ula quartero nedefinita mez-klasala di Buenos Aires, ube grupo de pueri (sep, ye la tempi finala) montris diferanta aspekti karakteriziva dil klaso meza Arjentiniana per humuro maxim ofte subtila e nekomplezanta. Quankam onu trovis simplavide nur pueri, onu povis facile identifikar homi irgaeva en li, ed on povis (o povas) renkontrar parti de su ipsa en un o plura de ta amebila *kindi.

Ca artiklo probas rimemorar ta hometi, qui povas ensemble expozar la kontredicaji, valori e desnoblaji di la homi di Buenos Aires, o plu jenerale, di Arjentinia.

La personi

La bandestro

Mafalda esis puerineto sis-yara qua tamen prizentis pensaji e rezoni di adulto. El ne esis intelektozo ma el ya posedis la granda kapableso pozar la questioni maxim apta, e la sentiveso por chagrenar ye la nejustaji dil mondo.

Kom muliero, el defensis la egaleso di sua sexuo apud la maskula, ed el konfrontis sua matro, qua semblis ne interesesar pri ol. Kom puero, el kompatis sua samevani povra e nefortunoza. Kom homo, el forte opozis la militi, quale exemple olta en Viet Nam qua eventis en lua tempo, e pregadis desur benketo (quale politikisti parolas de ceneyo) por la paco mondala.

Ma el havis anke sua traiti puerala. En la komenco dil *kartuno, el esis komencanta la skolo, quan el lore tre prizis. El despacienteskis ye la questiono: “Ka tu preferas tua patro o tua matro?”. El adoris la Beatles, ed el abominis supo tante ke elua insulto preferata esis “Supo!”

La genitori

Dum la tota historio di Mafalda, lua patro esis nulatempe nomizita. Il esis kontoristo laborema, qua apene havis tempo por sua sola *hoby: sua planti; e por kombatar sua enemiki: la formiki.

Il posedis automobilo tre poke valoroza (Citroën), quan il tamen prizegis fervoroze, e tenis for la manui desneta dil pueri.

La matro di Mafalda nomesis Raquel. El esis, quale maxim multa matri lora, menajisto okupata nur pri la bona funcionado di sua domo, e sen multa altra interesi, od adminime sen multa tempo por tala altra interesi.

Raquel renkontrabis sua spoza en l'Universitato, ma el pose livabis la studii por divenar menajisto e sorgar pri sua familio. Mafalda ofte kritikis el pro to, ed elua matro sentis ke la puero esis ulamaniere justa.

Malgre lua yuneso, Mafalda sucesis surprizar sua genitori. Uldie, per la simpla questiono "Ka mea eduko esas projetita od improvizata?", Mafalda igis sua genitori diskutadar dum ke elu, tedanta, iris kusheskar.

Politikale, la paro esis sat konformema. Li ne konsideris tro serioze l'interesi e koncerni di sua filiino, quin li kelkafoye mem mokis. Tamen li esis ya viktimi impotenta dil malaji quin Mafalda kritikis, e ci ofte frustris li.

La maxim bon amiko

Felipe aparis balde pos la komenco. Il evis sep yari, un plusa kam Mafalda, ed il esis la preske exakta kontreaajo di sua amikino.

Tre timida, Felipe nulatempe audacis deklaras sua amoro por Muriel, puerino qua atraktis il. Ed il refujis del realeso quan il ne savis kontrolar, en sua granda imagino ed en sua naivega percepto dil mondo cirkum il.

Felipe esis revemo nekuracebla. Il prizis *kartuni, precipue ti di "The Lone Ranger"¹), ed il ofte revis su ipsa en la rolo di sua idolo.

Aferi politikala, qui tante interesis lua amiko Mafalda, nule importis a Felipe. Tam longe kam il povis lektar l'aventuri di sua idolo en kartuni, o spektar li per televiziono, la ceterajo dil mondo esis tote nerelevanta por il.

Anke Felipe desprizis supo, ma nulon il odiis, ed anke timis, plu multe kam sua skolo, tante ke en sua kustumala revu, il mem imaginis ulfoye sua docisto kom agento nazista! Felipe esis ya puero sat normala, quankam kelkete tro imaginema. E segun Quino ipsa, il esis del omna pueri, lu en qua l'autoro identifikis su maxim bone.

La ignoranto bonkordia

Manolito esis la filio di Don Manolo, la manjaji-vendisto dil quartero, e lua spozo, qui venabis ad Arjentinia de sua Hispania denaska. Lua genitori edukis il rigoroze e sen montrar ad il multe sua amo.

Il esis la maxim materialista del bando. Il admiris la kulturo Usana e sua idolo esis Rockefeller. Il ne kapablesis imaginar mondo diferanta del sua, ma fakte lo ne interesis il. Il volis havor supermerkti kande il esos adulta. Tamen lua prioraji esis klara: “Negoci ya es negoci, ma amiki es amiki.”

Manolito laboris apud sua patro en lia butiko. Ilta, quale sua genitori, ne esis inteligenta o quika komprenanto (e pro to il multe desprizesis da Susanita). Tamen il ya havis grandega kapableso por kalkuli, quin il bezonis en sua laboro. Il esis bonkordia e la sola grava deskonkordo quan il sempre havis kun sua amiko Mafalda esis ke il tote ne povis komprenar ke el prizis ta “Hippies kriniera e desneta qui kantas en la Angla”. Il ya desprizis la Beatles!

La prezuntemo

Anke Susanita esis suamaniere la kontreaajo di Mafalda.

El esis maxim konservema, rasista, klasista e netolerema. El ne komprenis ke altri povas esar diferanta de el. Pluse el esis jaluza (kande Mafalda esis havonta frato, anke el imperis havar un), rakontema, babilema ed envidiema.

Susanita havis ya nula intereso pri la problemi sociala. Maxim kontree, el opinionis ke la solvuro por la povreso mondala konsistis ek celar la povri; od ek organizar granda festini por la richi, ube esus la maxim saporosa manjaji, e per la pekunio obtenata de ta festini onu povus komprar “rizo, pasto, e ta manjaji simila quin manjas la povri.”

Kompreneble, taspeca opinionis ne plezis Mafalda. Ma el ne penis diskutar kun sua amiko. Pluse, Susanita tre neofte opinionis pri politiko. Elua maxim frequa babil-temo e revo esis sua futuro. El revis mariajesor a viro bona e richa e havor kun il multega filii (un ek li esus doktoro). El imaginis su ludanta per ludo-karti kun altra mulieri richa qui envidius el pro lua vivo.

Nulo povis esar plu importanta por el kam to. E por praktkar por sua futura matreso, Susanita sempre kunportis sua pupeo, quan el traktis quale sua filion.

La relato inter la prezuntema Susanita e la tre nepretendema Manolito nule povus esir bona. Li interdisputabis sencese, ecepte en la periodi kande li mem refuzis interparolar.

La egocentriko

Miguelito aparis kom puero sisevanta, kande Mafalda ja evis sep yari. Il esis forsan l'amiko maxim reprezentiva dil karaktero dil homi di Buenos Aires.

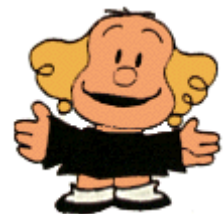
Filozofa pri frivolaji, il anke havis granda kapableso observar ed observigar inter tanta stultaji kozi maxim importanta, kelkafoye mem sen savar lo. Ilua revo esis sempre esor importanta. Il ne savis quale, ma il ya esis konvinkita ke uldie il esos famoza, ed il imaginis la monumenti quin on facos luahonore. En ilua personaleso kontredicanta, esis loko por la maxim jeneroza boneso ma anke por epizodi di krudeleso astonanta. Il esis forsan la maxim humana de omni.

Ed anke il esis maxim egocentrika. Il esis konvinkita ke semafori chanjis sua lumi por satisfacar ilua bezono traifar la stradi. E malgre omna expliko, il ne povis komprenar ke lua fingro esis plu mikra kam la suno, kande lua percepto ipsa montris ad il lo kontrea. Ne pri politiko povis Mafalda diskutar kun il, ma lia relato esis maxim bona.

Ilua vanitato tamen igis il kelkafoye sufrar. Exemple, kande il komprenis ke il esis ne la amiko di Mafalda, ma simple un de li. O kande il rakontis espritajo, e nulu ridis ye olu. Lo igis il pensar: "Me evas 6 yari e me ja esas faliato". Tale esis Miguelito: puereto tre kompleksa e kontredicanta, qua probis montrar su kom simpla e sen kontredico, e qua ankore ne lernabis ke en la mondo esas altri kam lu.

La intelektozo

La last amiko, segun apar-ordino, esis forsan la maxim klara simbolo politikala da Quino en la *kartuno. El nomesis Libertad, ed el esis la minim alta de omni. Ulte nomo hominala, "libertad" esas vorto en la Hispana signifikanta "libereso". Do, en ta yari di nestabileso politikala, en Arjentinia e la mondo, Quino decidis desegnar libereso kom homo aparte mikra.

Libertad esis la filio di "hippies". Elua patro esis socialisto, ed elua matro esis Francalinguo-tradukisto. Pro lo, Libertad lektabis la pensaji di multa intelektozi socialista di Francia, quo donis ad el eduko quan mem Mafalda ne povis havar de sua patro kontorista e sua matro menajista.

Libertad, quale Mafalda, havis opinionis tre klara pri l'aferi mondala. Ma elta esis plu radikala e reaktiva kam elca. Libertad forsan reprezentis la vidpunto di Quino pri la sinistrani fanatika. Exemple, uldie Miguelito laudis Mussolini, sen savar qua ilca esis, ma simple pro audir sua avulo laudanta la diktatoro. E Libertad reaktis plu emfazoze kam onu povas memorar Mafalda reaktinta ye simila komenti da sua amiki.

Ye l'aparo di Libertad, ni komprenas ke Mafalda ne esis vera intelektozo. El posedis vicee granda komuna raciono, per qua el vidis la mondo. Ed el esis anke aparte bone informata, nam el audadis la radiofono kun grand intereso. Ma el montris a ni ke ne oportas granda esorcio por komprenetar quo eventas en la mondo.

La fratuleto

Fine, la puero maxim yuna en la *kartuno esis Guille, la fratuleto di Mafalda, qua naskis kande la *kartuno ja esis komencinta. Guille donis al naraco la naturaleso puerala quan olu indijis. Guille esis ya nediskuteble infanto normala, qua desobediis sua genitori, miskondutis, disputis kun sua fratino, od interruptis el en lua ludi kun lua amiki. Guille esis anke la sola homo quan Manolito sucesis vinkar en shako-ludo!

Ma Guille anke pleis altra rolo. Il venis questionar Mafalda same kam el questionabis sua genitori. Il pozis ad el la sama dubiti e postuli quin elu pozabis antee. E Mafalda koaktesis divenar tante dislokata kam altri esabis olim ye el. Guille esis la sequonta generaciono, ankore neexperiencoza, qua durigos future la evoluciono dil homaro, per kontroversar omno pri quo la nuna generaciono (ta di Mafalda) esabis tante certa. Guille montris ke, malgre omno, nulu povas asertar esar justa. E ke la sercho pri la vereso nulatempe finos.

La mondo lor “Mafalda”

En “Mafalda” aparis granda parto dil aferi qui interesis la homi lora, en Arjentinia ed en la mondo. Mafalda esis ya “homo di sua tempo”. La yardeko di 1960 esis mondale karakterizita dal Kolda Milito, dal milito en Viet Nam, dal ocido di Kennedy o dal muziko dil Beatles. En Arjentinia, depos 1966 esis guvernerii diktatoriala qui reduktis la olima ecelanta eduko di la komenco dil yarcento, ad eduko ne-kritikala e komplezanta, e qui ekpulsis la maxim prestioza ciencisti del lando e destruktis la laboro ciencala en Arjentinia.

En ta kuntekto, Mafalda montris to quo eventis hike ed omnube. Luamaniere, per humuro inteligenta e kelkafoye tre cinika, en ta desegnuri portratesis la mondo lora e donis al lekteri vidpunto nekareebila pri to quo eventis, de la okuli “inocenta” di grupeto de pueri.

La fino di “Mafalda”

En 1973, Quino ja presentabis ke future sua Mafalda, quale il konceptabis el, ne esos pluse permisata en Arjentinia. Venis tempi politikala di grava netoleremeso e violento, qui postulabus ke Mafalda chanjez a versiono plu blanka e naiva, o desaparez. Pluse, il sentis ke sua laboro divenabis tre predicebla, ed il ja esis fatigita pro ke il mustis pensar un nov ideo por singla dio.

Quino decidis lore prezervar en la memoro di sua lekteri la imajo de sua pueri quan li formacabis dum preske un yardeko de aventuri kuna, kam destruktar olu por la traduro sensenca di “altra” Mafalda, min kompromisanta e plu tedanta, dum la yari venonta.

Ye la 18esma. di junio, Susanita preanuncis la fino. El promisis ke depos balde, ti qui esis fatigita pri la bando, povos “juar lia agreabla absenteso”. Ye un semano plu

tarde, ye la 25esma. di junio, 1973, Mafalda ipsa dicis adio por sempre. El explikis ke “Dicas la direktero ke depos hodie ni povos permisar deskanso al lekteri, ma se ulu de ni demenajus od aparus en altra revuo o jurnalno, il frapus ni pede.” A to, omna altra puereti, ecepte Susanita, qua cafoye ne aparis, aceptis la minaco. Quino eliminabis omna posibljaji di retroveno. To esis ya la fino.

Anke ye ta dio, publikigesis la “testamento intelektala” di Mafalda. El ridetis dum sonjar pri manifesto mondala. En la sonjo aparis Susanita e dicis: “Stulto, ka tu havas koshmari e tamen tu ridas?”

Me ipsa evis lore apene du yari. Do me ne povas dicar ke me subisis l’abandono di Mafalda. Pro to, me povas nun pardonar, e mem dankar la decido di Quino lasar a nia imagino la duro dil aventuri di ta amata puereti. Quante trista esabus por ni vidar ke dum la krudelega diktatoreso de 1976 til 1983, Mafalda e sua amiki divenabus apogeri dil rejimo, por sua permano en la jurnali!

On povas anke konkordar kun Quino ke il duras, ankore nun, refuzar rinaskigar sua kreuri. La nuna mondo en la 21esma yarcento esas ya tro diferanta de olta en la tempi di Mafalda. Necese, la Mafalda di nia tempi mustus esar tre diferanta de olta quan ni konocis. Do esas justa ke Mafalda nur aparas prezente en kampanii kulturala o sanesala en desegnuri favore exemple dil vacunado infantala, od en reklami por la Ferio Yarala dil Libro.

Ma li anke duras vivar en multa detali di nia vivi omnadiala. Multa frazi del *kartuno esas parto de nia linguo diala. La nomi dil pueri esas nun uzata por deskriptar homi qui posedas la sama traiti. Omnu savas exemple quon on intencas dicar, kande on dicas ke ulu esas “ula Susanita”. E kurioze, homi qui naskis dum la tempi di Mafalda, e qui komencis juar l’aventuri pos olua desaparado, nomizabas nun sua filii segun un del pueri dil *kartuno, to quo esas, pos tanta tempo, grandega homajo al esprito e talento dil mastro Quino.

La pueri hodie

Forsan, es justa ti qui asertas ke Mafalda esus hodie un del 30.000 *desaparecidi². Forsan la naiveso puerala di ta amiki divenabus bitrega cinikeso qua sucesabus dispersar la grupo.

Ka Susanita havas tanta filii kam el pensis? Kad un de li esas doktoro? Se yes, ka lu ne laboras po poka pekunio en hospitalo publika? Ka la disputadi inter Susanita e Manolito ne fine sucesis enemikigar la du olima pueri? Quale developis la egocentrikeso di Miguelito, nun ke il esas adulto? Ka Libertad duras vivar en Arjentinia, od el exilesis kun sua genitori lor la diktatoreso di 1976, e facis sua vivo exterlande? Qua kapableso havis singlu de li por adaptar su a la nova mondo postmoderna?

Ma ni preferez neglijar tala pensaji. Ni acpez la decido di Quino prezervar ta puereti en nia mento quale ni konocis li. E ni diskutez prefere questioni plu interesiva. Quale ta *kartuno, tote ligata a sua epoko e loko, sucesis transirar la barieri dil tempo

til nia dii, e di spaco til granda parto di la mondo? Quon trovas en olu ni, homi di altra tempo? Quon trovas vi, homi di altra kulturi? Pro quo ni duras judikar kom amuziva ta aventuri pri pueri qui kreskis lor la nun distanta disparti di Usa e Rusia por la konquesto di la spaco? Ka ni, qui naskis lor o pos Mafalda, e ti, qui ja naskabis lor l'aventuri, sentas ulaloke en nia kordii ke ta tempo esis plu bona?

O ka vicee ta tempi ne esis tante diferanta de le nuna? Forsan es vera ke pos triadek yari, la mondo e la homo duras esar esence sama kam en la distanta tempo di Mafalda, quankam en la pelo ni trompasas sentar ke ni esas tante diferanta.

Noti

(1) Se vi ne konocas "The Lone Ranger" per olua nomo originala en la Angla o per olu en la Hispana ("El Llanero Solitario"), voluntez vidar <http://us.imdb.com/title/tt0060002/>

(2) La vorto Hispana "desaparecido" esas uzata internacione en ta linguo por aludar la homi qui, dum la diktatoreso Arjentiniana de 1976 til 1983, esis arestata nelegale e pose ocidata e desaparigata pro motivi politikala. Me preferas uzar la vorto en la Hispana, kun pluralo Idigita, kam probar traduko quale "desaparigiti".

Plusa informi pri "Mafalda" esas trovebla en la Hispana che: <http://www.todohistorietas.com.ar/principal.htm>

Artiklo da Eduardo A. Rodi.

Desegnuri ekstraktita de <http://www.todohistorietas.com.ar/principal.htm>

La kantistino Kim Yuna

En Sud-Korea ne esas facila krear muzikala bando e sucesar por la vera muzikisti. La muziko-industrio en ta lando kontrolesas da quar granda firmi, e la maxim multa 'muzikisti' en Sud-Korea divenas steli pos sucesar en muzikala exameni da la granda firmi. La quar rekordo-firmi kreas bandi nur por ganar pekunio, oli ne bezonas muzikala habilesos; vice to oli prizos de la 'muzikisti' belaspekto, fideleso, e satisfacar la kontrato quan irga muzikisto mustas signatar por divenar stelo.

La muzikisto Kim Yuna esas rara exemplo de persono qua sucesis en la muziko-industrio en Sud-Korea sen ligesar a granda rekordo-firmi, sen obligeso pri qua muziko devas krear, e kun elua propra stilo.

Kim Yuna esis unesme (ed esas nun ankore) la kantistino en la bando Jaurim (qua signifikas 'purpura pluvo-foresto'). La cetera membri di la bando, la gitaristo Lee Seungyu, la baso-gitaristo Kim Jinman e la tamburisto Gu Taehun, esas viri. Jaurim esas roko-bando qua kompozis lua unesma CD-disko en 1997, ed en 2004 la kinesma.

Kom kantisto, e kom la unika muliero di la bando, Yuna divenis tre populara. Se onu prizos la albumi di Jaurim onu devas savar ke esas Yuna qua kompozos la maxim granda nombro de kansoni. Pro la populareso di Jaurim, Kim Yuna e la sambandani divenis tre famoza (li anke koncertis en Japonia e Taiwan). Malgre ta suceso Yuna anke volis kompozar diferanta muziko, e ye 2001 elu sola produktis sua unesma albumo "Shadow of your smile" (Ombro di tua rideto) e itere ye 2004 la duesmo, "Yuri gameyon" (vitra masko). En la unesma albumo Yuna kantas en la Koreana ed en la Angla, ed en un kansono insertesis vorti en la Koreana ed en la Hispana. La albumi di Yuna havas tote diferanta 'atmosfera' kam olti di Jaurim; oli esas tre kalma, misterioza, e sublima. Onu povas dicar ke elua kansoni esas tro negativa, nam elu ofte kantas pri regreti, pri desprizata amoro, pri odio, etc. Ma por la askolteri, elua muziko esas tre honesta, fresha, e tote diferanta kam la altra muziko olqua kreesas en Korea da la granda firmi por granda nombro de personi.

E quale esos la futuro por Kim Yuna ? Nuntempe elu kreas nova albumo kun Jaurim, ma elu dicas ke elu duos krear albumi sen Jaurim. En recenta intervjuo elu dicis ke "La lasta albumo esis tre negativa, ma nun me ne esas tam negativa persono kam antee. Me intencas krear muziko kun diferanta 'atmosfera' kam la lasta." La 'atmosfera', to esas, la stilo di Jaurim e Yuna chanjas ye singla nova albumo, e forsan pro ta motivo elu esas tante populara. Elu evas nur 31 yari, e semblas a me ke elua muzikala kariero nur komencis. La ret-pagini di Kim Yuna e di Jaurim esas : www.loveyuna.com www.jaurim.com

Artiklo da Dave MacLeod.

Ka la WICCA dominacas la mondo ?

Wicca en anciena Anglosaxona linguo signifikas witchcraft, t.e. sorcado en Ido. La Wicca esis la maxim anciena sekreta socio dil Anglosaxoni qua existis ja ante ke li invadez la insulo Britania. La sorcado esis tre difuzita che la Anglosaxoni di olim, adminime un triimo de la membri dil Anglosaxona tribui esis ge-sorcisti, e la Anglosaxoni havis la reputeso esar gento de sorcisti che lia vicini. Pos la konquesto di la lando qua esas nun Anglia li havis kelka relati kun la Druidi di Wales e tale la Wicca heredis anke la anciena magiala savo di la Kelti. Quik de la maxim anciena tempi, on darfas dicar ke la skopo dil Wicca esis (e cetere duras esar) igar la Anglosaxoni la mastri dil mondo. Tamen ol ne protektis Anglia suficante bone, nam ol ne povis impedir la Skandinaviana invadi nek la Normanda konquesto en 1066. La Normanda populo, cetere anke de Skandinaviana origino, esis maniika pri okultismo, magio e magiala-religiala inicio. Precipue la iniciala kulto e sekreta societo di Odin esis tre difuzita che li. Pos la konquesto di Anglia da Guilhelmus la konquestero (1066), la Odiniisti relatis kun la Wicca ed min o plu kunfuzis. Quik de ca tempo, on povas dicar ke la Wicca divenis ne-vinkebla ed Anglia cesis invadesar quale ico tro ofte eventabis en la pasinteso. Per Anglia la Wicca komencis plear grava rolo en la historio dil mondo. La sorcisti dil witchcraft society of Britain (WSB t.e. la moderna nomo dil Wicca) helpis per lia magiala savo la Angla guvernisti por konquestar la altra parti dil Britaniana insuli. Quale on savas tote sucesoze. Ma ulo stranja pose eventis. Milito duronta dum 116 yari (1337-1453) eruptis inter Francia ed Anglia pro ke la Franca nobelaro refuzabis a la rejo di Anglia, qua esis la vera heredanto dil trono di Francia, la rejala krono di Francia en 1328. Dum tre longa tempo la Wicca helpis la reji di Anglia por konquestar Francia e la dicita reji obtenis vinki pos vinki. Ye la fino dil milito omno chanjis. Per lia magiala arto e savo, la WSB-ani saveskis ke vinko dil rejo di Anglia divenigus, en perspektivo di longa periodo, Anglia kom kolonio di Francia. Por evitar ica kalamitato, li produktis, danke kontinentala societo sorcistala qua havis bona relati kun la Wicca, Jeanne d'Arc !... Jeanne d'Arc qua esis membro di ulaspeca kontinentala Wicca (Druidala e magiala societo, Jeanne d'Arc esis Druidino-dicipulino). Quale on savas en 1429, Jeanne d'Arc, ante mortar sur rogo pro ke el kondamnesis ye morto-puniso kom sorcistino, salvis Francia ma anke, e forsan sen savar lo, Anglia.

Plu tarde Anglia iris de vinko ad altra vinko, senfine, e tote ne-normale e ne-naturale, malgre la ne-negebla qualesi dil Angla populo. En 1588, rejo Felipe Ilma di Hispania volis konquestar Anglia ed asemblis giganta armeo, nomizata la granda Armada. Lu devabus konquestar Anglia. Ma la WSB surveyis ed agis. La Angla ge-sorcisti sucesis produktar violentoza tempesto qua destruktis la Granda Armada. Notinde ke la lora rejino Elisabeth Ima esis un ek la maxim granda sorcistini dil WSB e ke dum lua epoko la sorcado florifis en Anglia. Kande la Angli su instalis en Amerika, la Wicca instalis su anke ibe kun li. Ol modifikis lua nomo sur la nova kontinento e divenis la New Golden Witchcraft (NGW). Ye la komenco dil XVIIIma yarcento altra sekreta societi qui min o plu direte esis branchi dil WSB naskis. Tote aparte la framasona frataro di qua

la origino, quale on savas, esas Britaniana. La framasona frataro eruptigis la revoluciono en Francia en 1789 ed ico plufebbligis definitive Francia qua cesis esar danjeroza rivalo mondala di Britania. En Usa la framasona frataro veninta de la NGW tamen kombatis por sendependigar la lando de Britania, ma ico esis plu bona moyeno por plufortigar la pozicioni dil Anglosaxoni. Segun la principio ke esas plu bona havar plura potenta Anglosaxona Stati kam nur una. La framasona frataro (ne-obliviinde produktita dal WSB) difuzesis omnaloke en la mondo e tre helpis la influo e la povo dil Anglosaxoni.

Tamen, savesas anke, ke mem ica potenta grupo havis disidenti e ke ye la fino dil XIXma yarcento la mago Aleister Crowley kreis la sekreta societo Golden Dawn (min o plu aludo a la New Golden Witchcraft). Ica societo esis tre proxima en lua spirito a la Germana e Skandinavia societi, inter altri la Thule-Gesellschaft qui preparis la tereno por la vinko dil nazismo e por rasista blanka dominaco dil mondo. Ico finis male...

Nia-epoke la framasona frataro e la sorcado esas tre, tre difuzita en Anglia ed en Usa. La viri esas framasoni dum ke la mulieri, qui ne darfas esar framasoni, esas sorcistini dil organizuro qua rihavis lua anciena nomo Wicca. La nun existanta influo e povo dil Anglosaxoni super la mondo debesas granda-parte a la tre povoza Anglosaxona sorcado.

Ica sorcado sucesis vinkar Soviet Uniono lor la kolda milito. La prezidanto di Usa nun, George Walker Bush, quan on nomizas George W. Bush, nam segun sorcistala tradiciono on ne darfas publikigar komplete la duesma prenomo, esas ipsa sorcisto Kristana (yes, tale nomizesas inter su la tradicionala Wicca-ani). Lua matro esas un ek la maxim potenta sorcistini di Usa. Segun la savo dil Wicca-ani, la dek venonta yari esas la tempo maxim favoroza por ke la Anglosaxoni dominacez la mondo. Se to quo nun entraprazesas politikale da li sucesos, lore la mondo esos Anglosaxona. Se li falios, lore ico esos la dekada dil Anglosaxoni qui divenos ordinara populi sen aparta influo super la cetera mondo. Existas tamen, takaze la risiko ke Anglia invadesos e konquestesos dal kontinentani ed ico finus la ciklo komencita en 1066. Esus multo pluse por dicar, ma evidente la nun esanta evoluciono dil mondo debesas maxim-grandaparte a la Wicca.

Artiklo da Judith Morgenstern,

tradukita ad Ido da Jean Martignon.

Interretaji

1 - Hatrrick.org, la emoco dil futbolo per la interreto

Se vu diletas futbolo, vu devas konocar Hatrrick (<http://www.hatrrick.org>). En ita ret-situo, vu divenos administrero di fiktiva klubo de futbolo e vu konkurencos kontre altra administreri qui luktos por duktar lia klubi a la finala triumfo. En ica futbolala universo, omno esas fiktiva: ludisti, klubi, reklamanti, ludeyi, edc, ma balde, vu konocos omno qua esas necesa por ludar en hatrrick nam vu darfas decidir same kam la granda reala klubi: nova kontrati, ekpulsu, equipi, supleanti...

Pos enirar a Hatrrick, vu povas solicitar klubo. La linguo ne esos problemo por vu hike, nam malgre ke ne aparas Ido kom selektebla linguo, vu povas selektar ek multa idiomi. La tradukisti di Hatrrick agas bona laboro ed li intencas ke omni povas ludar Hatrrick per lia familiala linguo. Kande vu solicitas klubo, la administreri dil ludo examenas vua solcito e se ol esos korekta, balde asignos klubo a vu. Existas ula landi qui posedas multega luderi quale exemple Arjentinia, Hispania o Suedia. En ica landi vu mustas vartar ke altra uzanto abandonos sua klubo, e lore, ita klubo esos por vu. Ita varto-tempo povus esar longa, ma Hatrrick intencas ke ol esos tam kurta kam posibla per la kreo di nova klubi e la ekpulsio di luderi qui ne administras sua klubi.

La sistemo por konkurencar esas tre simpla. Vua klubo aparos en kategorio kun altra sep klubi plusa. Sempre singla kategorio kontenas ok klubi. Do, vu partoprenos en konkurso ube ludos kontre la cetera rivali: Totale esos sep ludi en vua stadio e sep plusa ludi en la stadio dil rivali. Ye la fino dil konkurso, se vu atingas la du unesma plasi, vu acensos a la sequanta kategorio. Altralatere, se vu finus ye la lasta plasi, vu senremedie decensos kategorio.

Singla fiktiva futbolisti bezonas konservar sua bona stando. Do inter la ludi dil chefa konkurso, vu povos aranjar amikoza ludi kontre altra klubi por ke la futbolisti qui kustumale ne ludas en la konkurenco povos plubonigar sua fizikala stando. La fiktiva ludisti posedas ula trairi qui definas la plubona situo en la lud-tereno. Ma ecelanta posibleso dil ludo esas ke vu povas entrenar la futbolisti por ke li plubonigez sua kapableso en ula traito.

Hatrrick ne okupos tro multe vua libera tempo. Kustumale ol bezonas du od tri importanta decidi alonge la semano. La ludi dil chefa konkurso disputesas ye singla semanfino, e la amikoza ludi ye la mardii od merkudii. Do, se vu diletas futbolo ne existas ekuzo por ne ludar en Hatrrick.

Artiklo da Antonio Padilla, ISH-ano.

2 - Kurta teknologia nova

⊗ Firefox, la gratuita e libera navigilo rajteskas a "Internet Explorer" da Microsoft

Dum olua unesma vivanta dii, la nova libera navigilo por la interreto "Mozilla Firefox" aceptesis ecelante da la uzanti. Til nun, "Internet Explorer" dominacas merkato sen rivalo, ma nun, la aparato di ica bona navigilo minacas ita dominaco. Cirkum 90% dil uzanti uzas kustumale "Explorer", ma nur tri monati ante nun, ica nombro atingabas 93% Vu povas deskargar "Mozilla Firefox" ye <http://www.getfirefox.com>

⊗ Nigra 2004 pro la virusi

Dum la yaro 2004, la komputorala virusi infektis plura milioni de komputori. La maxim domajiva viruso esis "Sasser", qua produktis la freque restarto di mili de komputori. La maxim originala viruso esis "Amus.A" de Turkia, qua afable parolabas per la lauti-parolili dil komputoro por avertar dil kontagio.

⊗ "Google" povus krear navigilo

La maxim famoza ret-serchilo, "Google", povus developor interretala navigilo segun rumori. La fonto de ica novajo povus esar la kontrato da Google, di Ben Goodge, injeniero di la libera navigilo Mozilla Firefox. Do, onu kredas ke la nova supozenda navigilo esus adapto di Firefox.

⊗ Nova baterii da Toshiba richarjos ye minuto nur

Toshiba anuncis ye la lasta 30ma di Marto sua nova baterii pri rapida richarjo. La japoniana fabrikero asertis ke olua nova baterii povas richarjar til 80% di la totala charjo nur ye minuto. Per la aktuala teknologio, ica richarjo duras dum horo. Ulte, la ica baterii havas utila vivo plu longa kam le nuna nam li nur perdos 1% di la totala charjo ye singla 1000 richarji. La mondala lanso eventos ye 2006 ed unesme, li uzesos por granda mashini e automobili.

⊗ Palestina arivas a la interreto

Depos finala Aprilo, Palestina esas altra plusa stato, adminime ye la interreto. To esas pro ke ja existas la sufijo ".ps" qua deskriptas ita pagini qui esas en la teritorii dil ANP (Autoritato Nacionala de Palestina). La lasta statistiko da la ANP ye oktobro di 2004, remarkas ke preske 10% dil habitantaro posedas hemala konekto a la interreto. Tamen, ica studiuo ne egardas la palestini qui konektesas per Israelana servisti.

⊗ Anti-spyware kun spyware

Hodie ja regretinde preske omni konocas la spyware, to esas, programaro qua spionas nia komputori e sendas informi pri nia interretala kustumi. Tale, onu obtenas valoroza informi por ofrar a ni personala reklami. Ol kombatesas per altra programaro nomisanta anti-spyware di qua la skopo esas efacar la spyware. Ma lastatempe aparas nova programaro antispysware qua vere efacas nulo. Reale, kande ni instalas ol en nia komputoro, lu spionas ni. Do, reale lu esas la spyware. Ni ne devas fidar ad stranja programaro. Existas multa pagini qui rekomendas la korekta programaro por efacar malaji ek nia komputoro. Se simple nia volo esas efacar spyware, “Ad-aware” da Lavasoft (<http://www.lavasoft.de/>) e Spybot Search & Destroy (<http://spybot.safer-networking.de>) esas bona elekti.

⊗ Bluetooth Wireless Printing Kit, la impresor sen kabli

Bluetooth esas teknologio por konektor sen kabli elektronikala aparati qui esas apuda. Nuntempe lu tre uzesas por interkonektar posh-telefonili, ma reale, ol povas konektar irga teknologiajo qua suportas Bluetooth. Ma la “Bluetooth Wireless Printing Kit” esas sistemo por uzor sen kabli nia kustumala impresoro, qua bezonas kablokonekto ad la komputoro. Ol agas tre simple. Ni ligas la impresoro ad ita “kit”, ed ol establisas la senkabla konekto ad la komputoro. Tale, ni povas transportar la impresoro kun la “Bluetooth Wireless Printing Kit” ad irga chambro e imprimor ibe.

⊗ Nova mastrala sistemo da Apple

En la mondo di la mastrala sistemi, kustumale onu dicas ke Apple promenas avan irga altra kompanio. Per olua Mac OS X, komputoro da Apple sukcesas obtenar optima rendimento. Ye la fino di Aprilo, Apple komencis vendar la nova versiono di ica ecelanta mastrala sistemo, la Mac OS X 10.4, anke konocata kom “Tigro”. Irgu posedanta komputoro da Apple, sendubite juos ica nova versiono dil probable maxim bona mastrala sistemo segun multi.

Ula interesanta vorti...

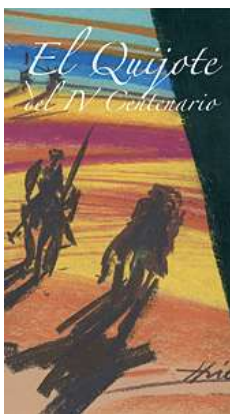
- **Komputorala viruso:** Programacho di qua la skopo esas konstante duopligar su e produktar ula sorto di domaji en la komputori.
- **Navigilo:** Programo por esplorar la interreto.
- **Mastrala sistemo:** Anke konocata kom governo-sistemo, “operating system” per la angla od “sistema operativo” per la Hispana, esas la programaro qua jeras la komputoro.

Artiklo da Antonio Padilla, ISH-ano.

Literaturo

1 - La princeto

Du yari ante nun me eniris Idia kom nova habitanto. Pro ke me tre multe prizas lektar libri, me serchis lektinda verki en la Ido-librerii, ma desfortunoze tre poka moderna librin me trovis ibe. Lore me intencis tradukar ad Ido ula lektinda libreto, ma regretinde ne suficas savar lektar e komprenar simpla teksti en linguo por tradukar libro a ta linguo. Tradukar verko literaturala esas tre desfacila laboro olqua nulakaze esas chanjar vortope texto ad altra linguo.

Do unesme me devis tradukar mikra teksti, pose teksti plu granda, mem skribar unesme en Ido rakonteti, fabli, artikli irgateme, e c. Ton me facis dum du yari. Unesme me tradukis mikra fabli. Ula fablin me publikigis en libreto; plura exemplerin me donacis. Anke me publikigis "Jurnaleta pri planeti", "Astronomia Kayereto" e plura artikli en la revuo di la Ido-Societo Hispana "Adavane!". Ulafoye la teksti tradukesis da me, ma altrafoye me ipsa esis la autoro. Mem me tradukis ula frazi di la maxim lektinda verko literaturala "Don Quijote de la Mancha", da Cervantes. Ta tradukita texto publikigesis en interretala revuo "El Grito", n° 68, ed en la libro da sioro Joan Gonper "El Quijote del IV Centenario" (ISBN: 84-95700-83-2, <http://www.editorialcelya.com>).

Do me ja esis, meaopinione, pronta por tradukar mikra libro.

Sempre me prizis "Le petit prince" da Saint-Exupéry. Ta libron me lektis plurafoye en plura lingui, ma olu nulatempe tradukesis ad Ido. Certe du yari ante nun ulu skribis en publika forumo ke ta libro tradukesus ad Ido, ma me ne povas vartar eterne e du yari esas vartado suficante longa. Do me ipsa tradukus ta lektinda libro.

Me komencis la traduko ye la unesma di aprilo e me finis olu ye la dekesepesma; de ta dio til la duadesma me korektigis la erori quin me trovis en la texto. Evidente ne omna erori korektigesis, ma vi devus lektar la tradukuro ne kom ecelantajo, ma kom amatora tradukuro da dumviva Ido-lernanto. Se vi trovas erori korektigenda, voluntez sendar a me raporto pri oli.

Hazarde ula dii ante la publikigo di ta revuo, ulu questionis en Ido-forumo ka existis Ido-versiono de "Le petit prince". Evidente me nulon respondis, nam me intencis montrar mea tradukuro kom surprizo-artiklo en Adavane! Ma altro respondis ke balde surpapera edituro esos komprebla. To esis granda surprizo por me. Evidente me ne jetos mea tradukuro a paperuyo pro ke altro publikigos (ka balde?) la sama verko tradukita. Do vi, kara lekteri, povos future lektar "La princeto" gratuite en la revuo Adavane! kom amatora artiklo literaturala ed anke kom vera libro pagenda ma supozeble korektigita da savoza samideani e bele editita.

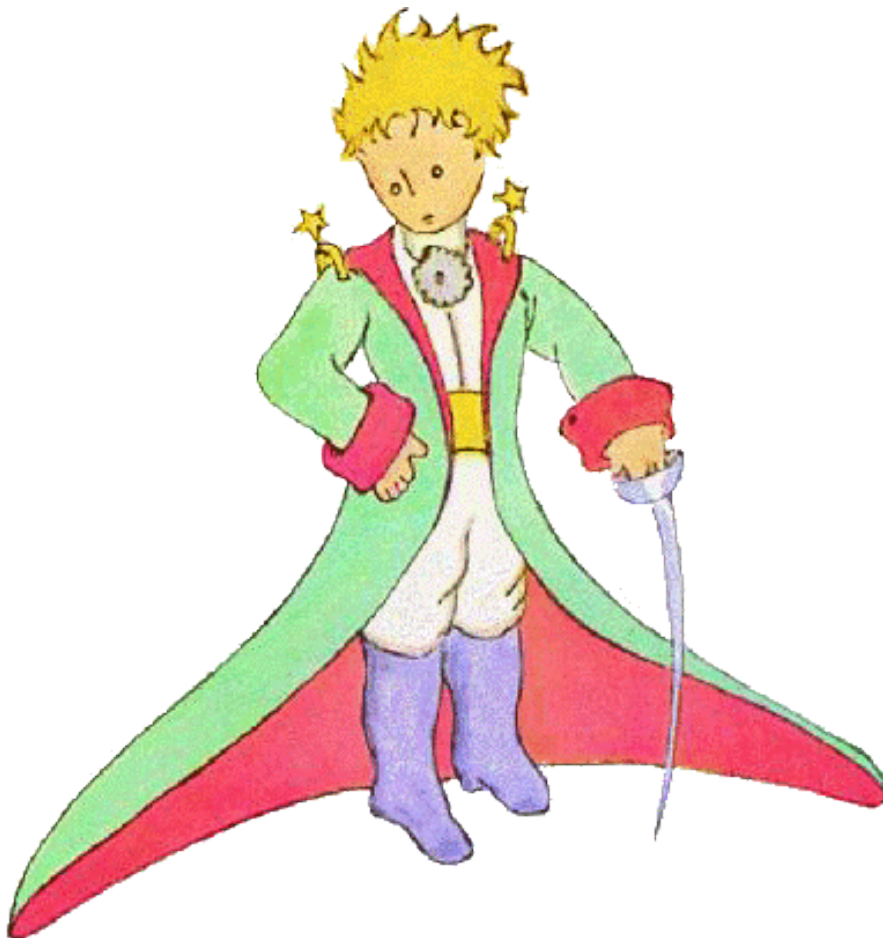
Kad Editerio Krayono anke intencas publikigar pdf-libro e surpapera edituro di la verko "La princeto" ? *Pourquoi pas ?*

La princeto

da Antoine de Saint-Exupéry

Tradukita ad Ido da Fernando Tejón

**Editerio Krayono
Ponferrada - Hispania
2 0 0 5**

AVERTO LEKTENDA

Ta amatora tradukuro da Fernando Tejón simple intencas mostrar la ecelanta verko da Antoine de Saint-Exupéry "La princeto" en la linguo internaciona Ido a ti qui samatempe prizas ta helpanta linguo e la belega poezio da Saint-Exupéry. Certe "La princeto" unesme aspektas proza verko a la lektero, ma se vu prizas askoltar la steli dum la nokto, ed oli semblas sonar quale se oli esas kinacentamilioni de klosheti, lore vu ne plus lektas prozo ma vera ed autentika poezio. E forsan ulaloke vireto, di qua hari esas ora, iros a vu... Voluntez esar jentila a lu !

Informo:

- Originala edituro:

"**Le petit prince**", da Antoine de Saint-Exupéry.

- Yena edituro:

"**La princeto**", da Antoine de Saint-Exupéry. Tradukita a la linguo internaciona Ido da Fernando Tejón, di la Ido Societo Hispana. Editerio Krayono, Ponferrada (Hispania), 2005.

Fernando Tejón / Editerio Krayono

Los claveles 6, B. E-24400 Ponferrada, Hispania

krayono@yahoo.es www.publikaji.tk www.idohispania.tk

Ta verko licencasas sub

[Creative Commons License](http://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.0/legalcode)

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.0/legalcode>

Por Léon Werth

Me pregas pardono a la pueri pro dedikar ta libro ad adulta persono. Tamen me havas serioza exkuzo : ta adulto esas la maxim bona amiko quan me havas en la mondo. Me havas altra exkuzo: ta adulto esas kapabla komprenar omno, anke la libri por la pueri. E me havas triesma exkuzo : ta adulto habitas Francia, ube lu sufras pro hungro e koldeso. Do lu tre multe bezonas konsolacesar. Ma se ta exkuzi ne suficas, lore me dedikas ta libro a la puero qua plura yari ante nun ta adulto esis. Omna adulti unesme esis pueri (malgre ke poka adulti memoras lo). Do me korektigas mea dediko :

Por Léon Werth,
kande lu esis puero.

I

Kande me evis sis yari, me vidis belega imajo en libro pri la Virga Foresto, di qua titolo esis "Vivita Rakonti". Ta imajo montris boao glutonta bestio. Yen kopiuro de la imajo :

En la libro onu povis lektar : "La boai glutas integra la kaptita animali, sen mastikar oli. Seque la boai quiete dormas senmova dum la sismonata digestado".

Do me multe meditis pri la aventuri en la junglo, e samatempe me sucesis krear mea unesma desegnuro per kolorkrayono. Olu esis mea desegnuro numero un, ed olu esis tale :

Me montris mea chefa verko a la adulti e me questionis a li ka mea desegnuro pavorigis li. La respondo de li a me esis : "Pro quo chapelo pavorigus ni ?"

Ma mea desegnuro ne montris chapelo ma boao qua digestas elefanto. Lore me desegnis la kontenajo di la serpento boao por komprenigar la adulti, nam li sempre bezonas klarigi. Yen quale aspektis mea desegnuro numero du :

La adulti konsilis a me ne plus desegnar boai (nek olia kontenajo nek olia exera aspekto) e prefere interesar pri geografio, historio, kalkulo e gramatiko. Takauze, evante nur sis yari, me abandonis ecelanta piktisto-kariero, deskurajigita pro la nesuceso de mea desegnuri numero un e du. La adulti nulatempe komprenas tote omno sen helpo, ed esas tre jenanta laboro por la pueri sempre klarigar omno a la adulti.

Do me mustis selektar altra mestiero e me lernis pilotar aeroplani. Me flugis tra la maxim granda parto di la mondo, e me tote konsentas ke la geografio esis tre utila a me. Pro mea savo geografiala me rapide e facile distingis regardete Chinia de Arizona. To tre multe helpas kaze ke onu perdesas dum vojajo en obskura nokto.

Tale, dum mea vivo, me relatis a multa serioza personi e me vivis multatempe kun adulti. Do me proxime vidis li, ma to poke favorigis mea opiniono pri li.

Kande me renkontris ula persono qua aspektis inteligenta, lore me montris a lu mea desegnuro numero un, olquan me sempre konservis. Tale me intencis savar ka lu esis komprenema, ma sempre onu respondis a me: "To esas chapelo". Lore me ne parolis a lu pri boai, nek pri Virga Foresto, nek pri steli. Me obliivis mea mondo e me parolis a lu pri lua mondo : pri bridge, pri golfo, pri politiko e pri kravati. E la adulto esis ya kontenta pro konocar persono tante racionoza.

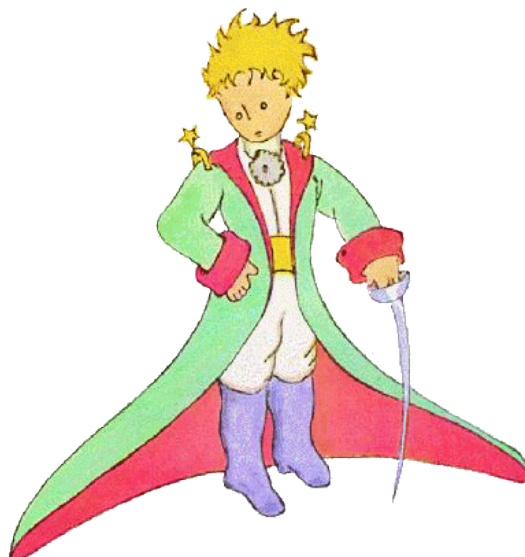
II

Do me vivis sola, sen povar vere interparolar kun ulu, til ke sis yari ante nun la motoro di mea aeroplano paneis dum flugado adsur la dezerto Sahara. Ulo ruptesis en la motoro e pro ke nula mashin-aranjisto nek pasajeri voyajis kun me, me ipsa probis sucesar en la defacila motoro-reparo. To esis por me afero importantega nam me havis quanteso de drinkebla aquo por ne plus kam ok dii.

La unesma nokto me dormis sur la sablo, mil milii for de irga habitata loko. Me esis plu izolita kam naufraginto meze la oceano. En tala cirkonstanci vi povas imaginar mea surprizo la sequanta matino pos mea vekigo, nam me audis kurioza voceto qua dicis a me:

- Voluntez... desegnar mutonyuno por me !
- Quo ?
- Desegnez mutonyuno...

Per rapidega salto me stacis, quale tushita da fulmino. Me frotis per manuo mea okuli e me regardis atence extraordinara vireto qua gravamaniere observis me. Yen la maxim bona portreto de lu olquan me povis desegnar plu tarde.

Kompreneble mea desegnuro esas min multe bela kam la modelo. Ma me ne kulpas, la adulti deskurajigis me durar mea piktisto-kariero kande me evis sis yari e til lore me nur lernabis desegnar klozita ed apertita boai.

Do me regardis ta aparo per mea astonita e maxim apertita okuli. Ne vi obliviez ke me trovis en loko qua distis mil milii de altra habitata loko. Surprizante mea vireto ne aspektis perdita nek preske mortinta pro fatigo, nek pro hungro, nek pro timo. Lu ne aspektis

perdita puero meze dezerto, mil milii for de altra habitata loko. Kande me fine sucesis parolar, me dicis a lu:

- Ma... quon vu facas hike ?

Lu itere dicis dulce a me, quale se to esis serioza afero :

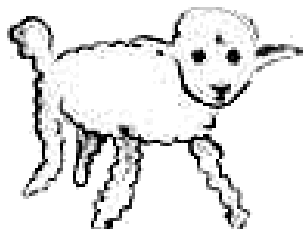
- Voluntez desegnar mutonyuno a me...

Kande misterio esas tro impresiva, onu ne audacas desobediar. Malgre ke ta solicitajo semblis a me absurdajo, mil milii for de altra habitata loko ed en danjero de morto, me ektiris de posho paperofolio e plumo. Ma lore me memoris ke me lernis precipue geografio, historio, kalkulo e gramatiko, do me, kelke malhumoroza, dicis a la vireto ke me ne savis desegnar. Lu respondis a me:

- To ne importas. Desegnez mutonyuno a me !

Pro ke me nulatempe desegnis mutonyuno, me ridesegnis por lu un ek la du olquin me esas kapabla desegnar : ta di la klozita boao. Tote astonita me audis lua respondo a me :

- No ! No ! Me ne volas elefanto en boao. Boao esas tre danjeroza ed elefanto okupas tro multa spaco. En mea domo omno esas mikra, to quon me bezonas esas mutonyuno. Desegnez mutonyuno por me !

Do me desegnis mutonyuno. Lu atence regardis olu e pose lu dicis a me :

- No ! ta esas tre malada. Desegnez altra mutonyuno !

Itere me desegneskis mutonyuno, samatempe mea amiko ridetis jentile ed indulge.

- Videz atence... to ne esas mutonyuno ma mutonulo, olu esas kornizita...

Lore me modifikis mea desegnuro, ma ton lu refuzis same kam la antea desegnuri.

- Ta esas tre evoza –lu dicis-, me deziras yuna mutono por ke olu vivez longatempe.

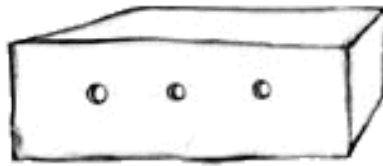

Lore mea pacienteso finis, e pro ke me hastoze intencis desmontar la motoro, me esbosis lasta desegnuro, e me klamis :

- Yen buxo, la mutonyuno quan vu deziras esas interne.

Ma me tre multe surprizesis pro vidar la brilanta vizajo, pro joyo, di mea yuna judiciero.

- Yen exakte quale me deziris lo. Ka vu savas se ta mutonyuno manjos multa herbo ?
- Pro quo ?
- Pro ke che me omno esas mikra...
- Certe la existanta herbo suficos, nam me ya desegnis por vu mutonyuno mikra.

Lu inklinis lua kapeto a la desegnuro e lore lu klamis :

- Ne tante mikra quale vu dicas... Videz ! Olu dormeskis...

Tale me konocis la princeto.

III

Tre multa tempon me bezonis por komprenar de ube la princeto venis. Lu sendis a me multa questioni, tamen lu semblis ne audar le mea. Esis vorti pronuncita hazarde olqui, atence explorita, respondis mea questioni pri la princeto. Kande lu unesmafoye vidis mea aeroplano (me ne desegnos la aeroplano pro ke desegnar olu esus tre komplikita por me), lu questionis a me :

- Quo esas ta kozo ?
- To ne esas kozo. To esas aeroplano. Olu flugas. Olu esas mea aeroplano.

Me esis tre fiera pro savigar a lu ke me savis flugar.

- Quale ? Ka vu falis de la cielo ?
- Yes –me dicis modeste.
- Ha ! To esas amuzanta...!

E la princeto ridis laute. To iracigis me. Me ne prizas ke altri mokez mea desfortuno. Pose la princeto dicis :

- Do vu anke venas de la cielo. De qua planeto vu venis ?

Me vidis flagreto klariganta pri la misterio de lua prezenteso, e me subite questionis a lu :

- Lore ka vu venas de altra planeto ?

Ma lu respondis nulo a me. Lu movis dulce lua kapo dum ke lu observis mea aeroplano.

- Vere per ta kozo onu ne povas venar de tre fora loko...

E lu somnoleskis. Lua revado duris longa tempo. Pose lu ektiris de posho mea mutonyuno, olquan lu atence kontemplis kom trezoreto.

Vi imaginez quale ecitis mea kuriozeso lua aludo pri "altra planeti". Me intencis savar pluse pri to e me dicis a lu :

- Deube vu venas, vireto ?
Adube vu deziras portar mea mutonyuno ?

Pos meditar kurtatempe lu respondis a me :

- La buxo, olquan vu donis a me, esas tre apta kom dometo por la mutonyuno dum la nokto.

- Komprenible, e se vua konduto esas bona me donos a vu kordo por ligar la mutonyuno dum la jorno. E fosteton.

Ta propozon lu aspektis ne prizar.

- Ka ligar olu ? Quala stranja ideo !

- Ma se vu ne ligas la mutonyuno, olu eskapus e vu perdus olu...

La princeto itere ridetis.

- Ma adube vu supozas ke olu irus ?

- Me ne savas, supozeble rekte adavane... rekte adavane !

Lore lu dicis gravamaniere a me :

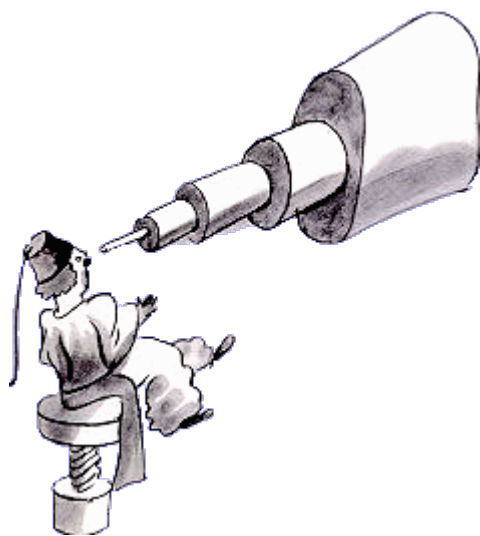
- Ne importas adube olu iros, me habitas loko tre mikra.

E kun melankolioza voco lu dicis :

- Rekte adavane onu ne povas irar tre fore...

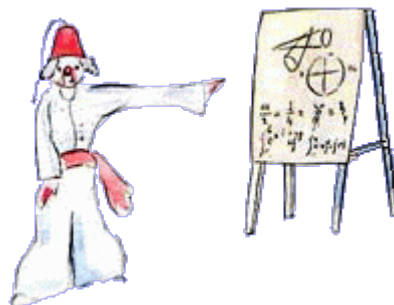

IV

Me jus konciis duesma importantajo : la planeto de qua lu venis esis poke plu granda kam domo ! To ne esis tro stranja a me, nam me savis ke ultre la granda e nomizita planeti quale Tero, Jupitero, Marso e Venuso, existis centi de altra planeti tante mikra ke defacile oli esas videbla per teleskopo. Kande astronomo deskovras ulo, lu nomizas olu per numero, exemple "asteroido 3251".

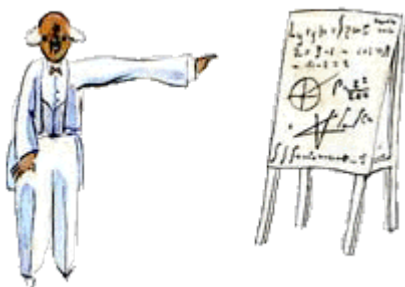
Pro grava motivi me kredas ke la princeto venis de la asteroido B-612. Ta asteroido videsis nur unfoye per teleskopo en 1909 da turka astronomo. Lu ecelante

prizentis ta deskovro en Internaciona Kongreso Astronomiala, ma pro lua kostumo nulu kredis lua paroli.

La adulti esas tala.

Fortunoze por la reputeso dil asteroido B-612, per minaco de mortopuniso, turka diktatoro obligis sua popolo vestizesar segun la Europana kostumo. Tre elegante vestizita la astronomo itere prizentis lua deskovro en 1920, e tafoye omni konkordis e samopinionis kam lu.

Me rakontis a vi ta detaleti pri la asteroido B-612 ed olua numero pro ke la adulti tre multe prizas e respektas la nombri. Kande onu parolas a la adulti pri nova amiko, li nulatempe questionas pri chefa aferi, nulatempe li questionas : "Quale esas lua voco ? Qua ludin lu preferas ? Ka lu kolektas papilioni ?" Li questionas "Quante lu evas ? Quanta fratin lu havas ? Quante lu pezas ? Quanta pekunion lua patro ganas ?"

E pos obtenar respondo a ta questioni, li kredas ke ja li konocas la personi. Se onu dicas a la adulti : "Me vidis bela domo di qua briki esas roza, kun geranii an la fenestri e kolombi sur la tekto..." li ne sucesas imaginar ta domo. Onu devas dicar a li "Me vidis domo di qua preco esas centamil franki". Lore li klamas "Belega domo !"

Do se onu dicas a li ke onu povas pruvar la existo di la princeto pro ke lu ridis, esis charmiva e deziris mutonyuno, li ton ne komprenas nek kredas. Tamen se ulu deziras mutonyuno to pravas ke lu existas. Ma se onu dicas to a la adulti, li montros lia nekredemeso e li dicos ke nia konduto esas puerala. Ma se onu dicas a li : "Lu venis de asteroido B-612", lore li konvinkesos e li ne plus questionos pri lu. La adulti esas tala, do la pueri devas esar tre indulgema a li.

Ma kompreneble, pro ke ni komprenas la vivo, ni mokas la nombri. Me regretas ne komencar ta rakonto quale feini-fabli, me preferus dicar : "Esis princeto qua habitis planeto

poke plu granda kam lu, ilqua bezonis amiko...” Por ti qui komprenas la vivo, ta frazo semblas multe plu vera.

Me ne prizas ke onu lektas mea libro sen atenco, nam me tristigeskas kande me parolas pri ta memoraji. Sis yari ante nun mea amiko foriris kun lua mutonyuno, me nun simple skribas pri to por ne obliviar lo. Tre multe tristigas obliviar amiko, e divenar quale adulti, qui nur interesesas a nombri. Do me kompris altra etuyo de kolorkrayoni, malgre ke esas tre defacila laboro ye mea evo desegnar ulo, kande me nur desegnis klozita ed apertita boao kande me evis sis yari. Irgakaze me intencos desegnar la portrati maxim fidela a modelo, ma me ne esas certa ka me sucesos taskope. Ula desegnuro bonaspektas, altra malaspektas o me eroras pri la staturo. Do en ula desegnuri la princeto aspektas tro granda ed en altri me desegnis lu tro mikra. Me anke dubitas pri la kolori di lua vesteto. Do me intencos sucesar, kompreneble me eroros pri ula grava detali e do me pregas pardono a vi, ma certe mea amiketo nulatempe explikis detaloze la detali a me. Posible lu kredis ke me esis simila kam lu, ma maxim regretinde me ne esas kapabla vidar mutonyuno tra buxo. Forsan me kelke esas quale la adulti. Forsan me oldeskas.

V

Singladie me lernis ulo nova pri la planeto di la princeto, pri ilua foriro e pri la voyajo ipsa. To savigesis a me pokope, hazarde, per dedukto. Tale, la triesma dio, me konocis la dramo di la baobabi. Ton me konocis danke la mutonyuno, nam la princeto kaptita da grava dubito questionis subite a me :

- Ka vere la mutonyuni manjas arbusti ?
- Yes, certe lo esas verajo.
- Ha ! Me esas tre kontenta !

Me ne komprenis pro quo tante importis a lu ka la mutonyuni manjas arbusti. Lu pluse dicitis :

- Lore, ka la mutonyuni anke manjas baobabi ?

Me komprenigis a lu ke baobabi ne esas arbusti ma enorma arbori tante granda kam kirko, e mem elefanto-trupo ne esus kapabla manjar komplete un baobabo.

La ideo pri elefanti ridigis la princeto :

- Onu mustus pozar singla elefanto sur altra.

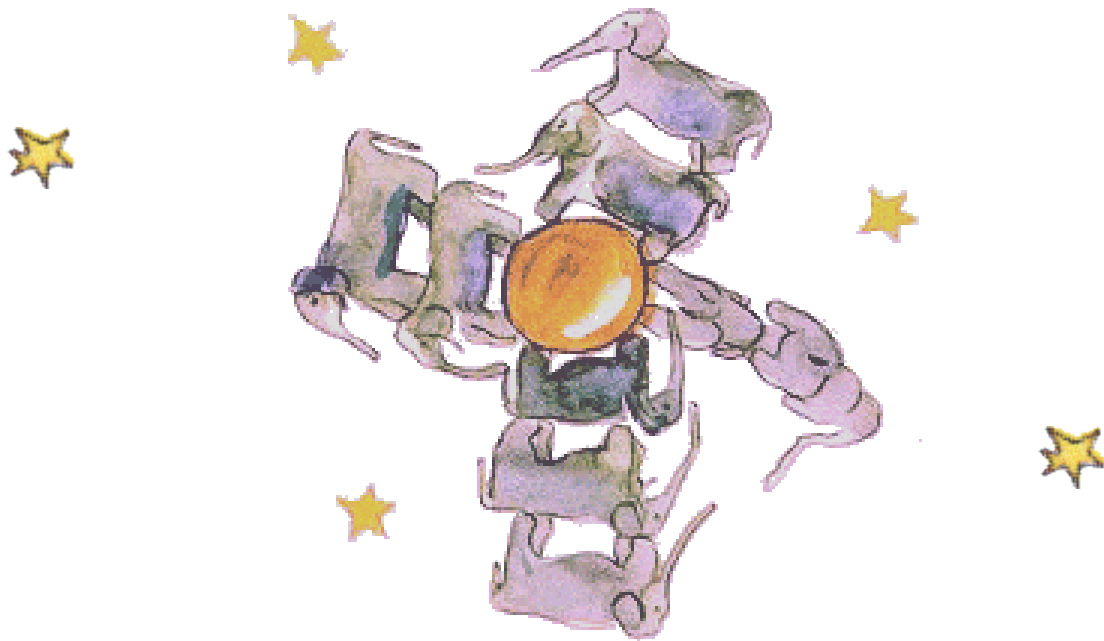
E lu saje remarkis :

- Ma ante esar granda, la baobabi esas mikra...
- Evidente ! Ma pro quo vu deziras ke vua mutonyuni manjez la mikra baobabi ?

Lu respondis a me :

- Nu ! Kompreneble ! -quale se lu parolis pri evidentajo. Me devis tre multe esforcar por komprenar la problemo.

To quo eventis esis ke en la planeto di la princeto kreskis bona e mala herbi. Do de bona semini kreskis bona herbi e de mala semini kreskis mala herbi. Ma la semini ne esas videbla. Oli dormas sekrete subterigita til ke ula kapricoze decidas vekigar e lore olu longigas su por aparar timide a la suno kom sendanjera e charmiva sproso. Se olu esas sproso di rafano o di roziero lore onu povas permisar oli kreskar senrestrikte, ma se onu timas ke olu esas sproso di mala herbo lore olu mustas extirpesar maxim rapide. En la planeto di la princeto existis terorigiva semini... di baobabi. La sulo di la planeto esis plena ek oli. E se onu permisas kreskar la baobabi lore esas extreme defacila laboro extirpar oli e fine ta arbori tote invadas la planeto e truizas olua internaji per olia radiki. Se la planeto esas tre mikra e la baobabi nombroza lore la arbori krevigas olu.

- To bezonas diciplino –diciis a me plu tarde la princeto-. Kande onu finas la matinala tualetado singladiala onu mustas sorgar pri la extirpo de la jus naskinta baobabi, olquin onu devas dicernar de la mikra rozieri qui tre multe similesas kam la mikra baobabi... Olu esas facila laboro, tamen tedanta.

Ula dio lu konsilis a me ke me devus krear bela desegno por explikar to a la pueri di mea planeto.

- Se li uladie voyajos, ta desegnuro posible esos utila por li –lu dicis a me-. Ulafoye onu povas ajornar la labori facenda, ma pri la baobabi lo okazus katastrofo. Me konocas planeto habitita da ociero ilqua ne extirpis tri arbusti...

Segun la indiki de la princeto me desegnis la planeto. Esas jenanta por me adoptar etikala posturo, ma la danjero de la baobabi esas poke konocata, e la riski por ti qui perdesos en asteroido esas tante multa ke ecepte me oblivias mea rezervemeso e me dicas a li :

- Pueri, atencez la baobabi !

Por avertar mea amiki pri ta nekonocata danjero olqua de multa tempo ante nun guatas li, same kam me, me sorgoze laboris por krear ta desegnuro. La leciono lernebla de olu meritas atenco.

Posible vi questionos : "Pro quo ne esas en ta libro altra desegnuri tante bela kam la desegnuro de la baobabi ?" La respondo ya esas simpla : me intencis desegnar oli ma me ne sucesis. Kande me desegnis la baobabi, me impulsesis da la urjanteso.

VI

Ho princeto ! Pokope me komprenis la kauzo de vua melankolio. Longatempe vua unika distrakto esis observar la dolceso di la sunokusho. Ton me savis en la matino di la quaresma dio, kande vu dicis a me :

- La sunokushi tre multe plezas me.
- Ma onu devas vartar...
- Quon vartar ?
- Vartar la sunokushesko.

Unesme vu surprizesis, ma pose vu ridis pri vu ipsa e vu dicis a me :

- Me sempre pensas ke me esas heme !

Evidente kande esas diomezo en Usa, vespereskas en Francia, ton omni savas. Suficus voyajar a Francia en un minuto por observar sunokusho. Desfortunoze Francia esas tro fora

lando. Ma en vua mikra planeto suficis movar vua stulo ula pazi por observar krepuskulo tante freque kam vu deziras lo...

- Dum un dio me observis la kusho di la suno quaradek e tri foyi !

Poka tempo pose vu dicis :

- Ka vu savas... ? Kande onu vere esas trista, observar la sunokusho esas tante agreabla...
- Lore, erste dio, en qua vu observis quaradek e tri sunokushi, ka vu esis tre trista ?

La princeto respondis nulo.

VII

Ye la kinesma dio, itere danke la mutonyuno, altra sekreto de la vivo di la princeto revelesis a me. Abrupte, sen ula introdukto, kom rezultajo de problemo silence meditita longatempe, lu questionis a me :

- Se mutonyuno manjas arbusti, anke olu manjas flori, ka no ?
- Mutonyuno manjas omno quon olu trovas.
- Kad anke flori qui havas dorni ?
- Yes, anke la flori qui havas dorni.
- Do, por quo la dorni esas utila ?

Me konfesas ke me ne savis quon responder a lu. Me esis tre okupita intencante ekskrubagar bolto di la motoro di mea aeroplano, la avario aspektis tre grava e me tre multe suciis pro to e pro ke la drinkebla aquo exhausteskis, do me timeskis la maxim mala fino.

- La dorni, do, por quo oli esas utila ?

La princeto nulatempe renunciis respondo por questiono da lu. Pro ke me esis tre iracigita pro la grava avario, me respondiis sen meditar la respondo :

- La dorni esas neutila, oli kreskas pro la malico di la flori.

- Ho !

E pos mikra silenco, lu dicis a me kelke rankorizita :

- Me ne kredas lo ! La flori esas debila, naiva, oli defensas su quale oli povas. Pro lia dorni, la flori kredas ke sua aspekto esas terorigiva...

Me nulon respondiis. Tainstante me pensis "Se ta bolto pluse rezistas jirar lore me eksaltigos olu per violenta martelofrapo". Ma la princeto itere inter-rupitis mea pensi :

- Ka vu kredas ke la flori...

- Tote no ! Tote no ! Me kredas nulo ! –me respondiis sen meditar lo-. Ka vu ne koncias ke me nun sorgas pri serioza aferi ?

Lu regardis me tote astonita.

- Pri seriozaji !

Lu observis me, qua havis enmanue mea martelo, mea fingri makulizita de nigra graso e me esis inklinita sur objekto olqua aspektis tre leda a lu.

- Vu parolas same kam adulti !

Ta vorti kelke shamigis me, ma lu senkompate dicis pluse a me :

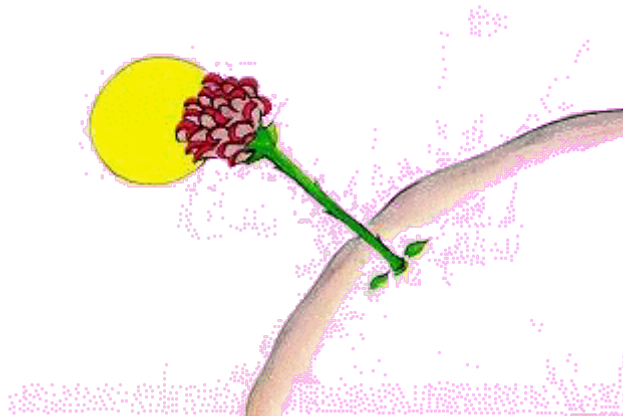
- Vu konfundas omno...! vu ne esas kapabla dicernar...!

Lu esis tre iracigita. Lua kapon lu sukusis dum ke la vento movis lua oratra hararo.

- Me konocas planeto habitata da karmezina viro, qua nulatempe flaris la odoro di floro, nek lu admiris stelo, nek lu amis persono. Dum lua tota vivo lu nur facis adicioni. E dum la tota dio lu repetas sencese, same kam vu : "Me esas serioza persono ! Me esas serioza persono !" E do lu inflesas pro fiereso. Ma por me lu ne esas persono ma fungo !

- Quo ?

- Fungo !

La princeto esis tote pala pro iraco.

- Dum yaromilioni la flori havis dorni, dum yaromilioni la mutonyuni manjas la flori malgre la dorni. Ka ne esas afero grava intencar komprenar pro quo la flori dornifas malgre ke ta dorni esas neutila ? Ka ne esas afero grava la luktado inter la mutonyuni e la flori ? E ka to omno ne esas plu multe grava afero kam la adicioni de grasoza e karmezina viro ? E se me konocas floro, qua esas unika en la mondo e nur existas en mea planeto, e mutonyuno povus glutar ta floro, do destruktar olu, sen konciar lo, ka to ne esas importanta ?

Lu redeskis e dicis :

- Se ulu amas floro, qua esas la unika de lua speco inter milioni e milioni de steli, suficas observar ta steli por ke ta persono esez felica. Lu dicus a su : “Mea floro esas ibe, ulaloke...” Ma se la mutonyuno manjas la floro, por lu la tota steli subite aspektus extingita ! Ka to ne esas importanta ?

Lu ne pluse povis parolar, nam subite ploreskis. Nokteskis. Me desprenis mea utensili. Tainstante mea martelo, mea bolto, la dursto, la hungro e la morto ne plus esis grava por me, nam en stelo, en mea planeto Tero, esis princeto qua bezonis konsolacesar !

Me embracis e bersis lu. Me dicis a lu : “La floro, quan vu amas, ne esas en danjero... me desegnos kuraseto por la floro e muzeloligilo por vua mutonyuno... me...” Me ne bone savis quon dicar, e pro mea stulteso me anke ne savis quale konsolacar lu... La lakrimi-lando esas tante misterioza...!

VIII

Me tre rapide lernis quale konocar plu bone ta floro. En la planeto di la princeto sempre kreskabis simpla flori olqui havis nur un serio de petali, okupante poka spaco e jenante nulu. Ta simpla flori aparis singlamatine inter la herbi e velkis vespere. Ma ta qua jermifis de semino arivita de nekonocata loko e la princeto atence observis dum olua sproso, esis tote diferanta kam la cetera semini. Malgre la detaloza observado da la princeto, lu ne esis kapabla deskovrar olua klaso. Forsan ta esis nova speco de baobabo. Ma la arbusteto balde cesis kreskar e produktis granda burjono. La princeto, qua esis apud la arbusteto kande olu burjonifis, esperis mirakloza aparado ek la granda burjono, ma la floro shirmata en sua verda kuraso, senfine preparis olua beleso. Olu sorgoze selektis sua kolori e lente vestizis su

montrante unope olua petali, nam olu nulakaze intencis naskar tote krumplita quale la papavereti, olu intencis aparar en la splendideso di olua beleso. Ha ! olu esis tre koketa ! Olua misterioza tualetado duris plura dii. Uladie dum la jornesko, aparis samatempe kam la suno la tota beleso di la floro. Ed olu, qua tante sorgoze e senhaste laboris, dicis ocitante :

- Ha ! Me pregas pardono... me jus vekis... me ankore ne pektis me...!

La princeto ne povis celar ilua admiro a la floro :

- Quante bela vu esas !

- Ka no ? –dolce respondis la floro-. Pluse me naskis samatempe kam la suno...

La princeto konstatis ke la modesteso ne esis la qualeso maxim importanta di la floro, ma olu esis tante bela !

- Me kredas ke nun esas la kloko por dejunetar –dicis la floro-. Voluntez kelke atencar me...

E la princeto, tote konfuzo, serchis irigacilo por donar aquo fresha a la floro.

Tale la floro tormenteskis la princeto pro olua frivoleso. Uladie, exemple, parolante pri olua quar dorni, olu dicis a la princeto :

- Ya povas venar tigli, kun sua ungli...

- En mea planeto esas nula tigo –dicis la princeto-, pluse la tigi ne manjas herbo.

- Ma me ne esas herbo –respondis dolce la floro.

- Pardonez...

- Me ne timas la tigi, ma me abominas la aerosufli. Ka vu ne havas paravento ?

“Abominar la aerosufli... to ne esas avantaĵo por planto –pensis la princeto- Ta floro esas tro komplikata...”

- Dum la nokto me deziras ke vu protektez me per vitra klosko. Hike la vetero esas tre kolda. Ta planeto esas poka komfortoza, ma olta deube me venis...

Subite la floro cesis olua parolado. Olu arivis a la planeto di la princeto kom semino, do olu nulakaze povis konocar altra planeti. Shamita pro esar surprizita

dum ke olu naive mentiis tante evidente, olu ulafoye tusis intence disimular la mentiajo e dicis a la princeto :

- Ka vu havas paravento ?

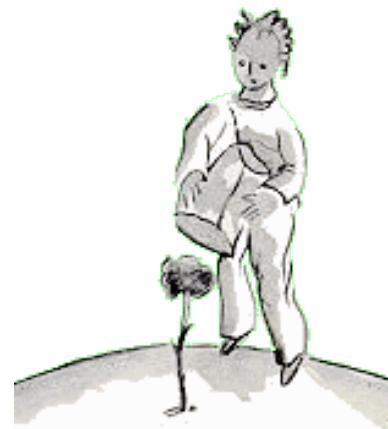
- Ya me intencis serchar la paravento, ma vu paroleskis a me...

Lore la floro exajeris olua tusado por sentigar remorse a la princeto. Tale la princeto, malgre la granda bonvoleso di lua amoro, dubitis pri la floro. Lu aceptis vorti ne importanta kom serioza, e to tre multe desfelicigis lu.

- Me nulatempe devis askoltar olua vorti –lu dicis a me-. Onu devas nulatempe askoltar la flori. Suficas regardar e flarar oli. La aromo ek mea floro plenigis la tota planeto, ma ton me ne savis juar. Ta afero pri la ungli di la tigri, olqua tante multe jenis me, devus emocigar me...

La princeto anke konfesis a me :

- Lore me esis kapabla komprenar nulo ! Me devus judikar la floro segun olua agi e nulakaze segun olua paroli. Olu donacis a me joyo ed aromo. Me nulatempe devis fugar ek la planeto. Me devis divinar olua tenereso celita sub olua naiva ruzo. La flori esas tante kontredicanta ! Ma lore me esis tro yuna por savar amar olu !

IX

Me kredas ke la princeto profitis la ekmigrado di sovaja uceli por eskapar ek la planeto. Matine, ante la foriro, lu konvenante reguligis lua planeto. Lu sorgoze skrapis lua aktiva volkani. Du aktiva volkanin lu posedis. Oli esis tre utila por varmigar la dejuneto singlamatine. Lu anke posedis un extingita volkano. Anke ta volkano skrapesis da la princeto, qua dicis pri olu “Nulu savas quo eventos future...” Se la volkani bone skrapizesas lore oli brulas tranquile e reguloze, sen eruptar. La volkanala erupti esas quale la fairo en la kameni. Evidente, en Tero, ni esas tro mikra por skrapar nia volkani, yen pro quo oli esas desquietiganta a ni.

La princeto extirpis, kun kelka melankolio, la lasta sprosi de baobabi. Lu pensis ke lu nulatempe rivenos. Ma tamatine la kustumala labori semblis a lu extreme dolca. E kande lu lastafoye irigacis lua floro, lu konciis ke lu deziregis plorar.

- Adio –lu dicis a la floro.

Ma la floro ne respondis a lu.

- Adio –itere lu dicis.

La floro tuisis, ma la tuso ne kauzesis da olua katareto.

- Me esis stulta –olu fine ficis-. Pardonez me. Intencez esar felica.

La princeto surprizesis pro ta ne reprochema respondo. Lu restis senmova, tote trublita, kun la vitra klosho prenita. Lu ne komprenis ta dolca quieteso.

- Yes, yes, me amas vu –diciis la floro-. Esas mea la kulpo ke vu nulo savis pri to. Ma to ne plus importas. Ma vu esis tam stulta kam me ipsa. Intencez esar felica... Desprenez ta vitra klosho, me ne plus bezonos olu.

- Ma la vento...

- Mea katareto ne esas tante grava... La fresha noktala aero risanigos me. Me esas floro.

- Ma la bestii...

- Me mustas tolerar du o tri raupi se me

deziras konocar la papilioni. Onu dicas ke oli esas belega ! Altrakaze qua vizitos me ? Vu esos tre fore. Koncerne la bestii me ne timas oli, nam me havas mea ungli.

E la floro montris naive lua quar dorni a la princeto. Pose olu diciis :

Ne vu ajornez la adio. Vu decidis ekirar ta planeto, do nun departez !

La floro ne volis ke la princeto vidis olu plorar. Ta floro esis tante superba...

X

La princeto trovesis en la regiono di la asteroidi 325, 326, 327, 328, 329 e 330. Lu vizitis oli unope por konsumar la tempo e por instruktar su.

La unesma asteroido habitesis da rejo, qua vestizita per purpuro ed ermeno sidesis sur tre simpla, tamen majestoza trono.

- Ha ! Yen submisito ! –klamis la rejo kande lu vidis la princeto.

E la princeto questionis a su :

- Quale lu povas konocar me se lu nulatempe men vidis ante nun ?

La princeto ne savis ke por la reji la mondo esas tre simpla, nam omna personi esas lia submisiti.

- Proximigeskez por ke me povez vidar vu maxim bone –dici a la princeto la rejo, qua esis tre fiero pro esar rejo ad ulu.

La princeto serchis okule loko por sideskar, ma pro ke la planeto parkovresis da la belega ermena mantelo di la rejo, la princeto decidis permanar stacanta. Pro ke lu esis tre fatigita lu ocitis.

- La etiko ne permisas ocitar koram rejo –dici la rejo-, do me interdiktas a vu ocitar.

- Ton me ne povas evitar –dici la konfuza princeto-, me voyajis longatempe e me ne dormis...

- Takaze me imperas ke vu ocitez –dici la rejo a la princeto-. Dum multa yari me vidis nulu ocitar, do la ociti esas por me kuriozajo. Nu ! Vu ocitez itere ! To esas impero da me a vu !

- To timidigas me, me ne plus povas obediar vua imperi –dici a la rejo la redeskanta princeto.

- Hum ! Hum ! –respondis la rejo-. Do... lore... me... me imperas vu ulafoye ocitar ed altrafoye...

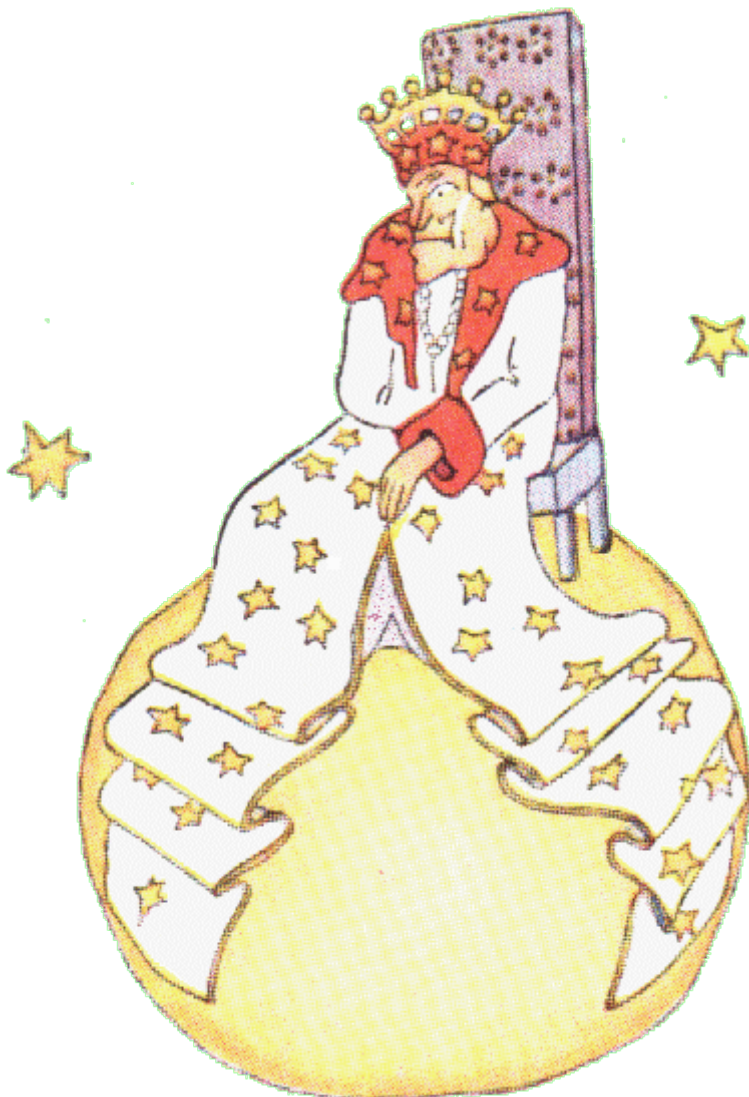
La rejo kelke stoteris, ofensita. Forsan pro ke por lu lua autoritato esis extreme importanta e respektenda, e lu ne toleris la desobediemeso. Lu esis rejo absolutisma. Ma pro ke lu esis tre bona lua imperi sempre esis saja.

- Se me imperus –lu dici freque- ke generalo transformez su ye nuevo, e lu ne obediis mea impero, lu ne esus la kulpanta, ma me ipsa.

- Ka me darfas sideskar? –dici timeme la princeto.

- Me imperas ke vu sideskez –respondis la rejo dum ke majestoze proximigis a su basko di lua ermena mantelo.

La princeto astonesis, la planeto esis tante mikra ke lu ne komprenis ube esas la submisiti di la rejo.

- Siniro –dici la princeto a la rejo- me pregas permiso por questionar ulo a vu...
- Me imperas ke vu questionez to a me –dici nemediate la rejo.
- Siniro... quon vu regnas ?
- Omnon –respondis la rejo kun granda simpleso.
- Kad omnon ?

La rejo, per diskreta gesto, montris lua planeto, la altra planeti e la steli a la princeto.

- Ka vu regnas to omno ? –dici la princeto.
- Yes, to omnon me regnas... –respondis la rejo.

Nam lu ne esis simple absolutisma monarko, ma lu anke esis universala monarko.

- E ka la steli esas obediema ?
- Certe ! –dici la rejo-. Oli haste obedias mea imperi. Me ne toleras la desobediemeso.

Tante granda povo marveleze astonis la princeto. Se lu esabis tante povoza, lu povus observar erste la sama dio ne nur quaradek e tri kushi di la suno, ma sepadek e du, o cent, o duacent kushi di la suno sen oblige movar ad altra loko lua stulo. E pro ke lu tristigesis pro la memoro de sua mikra planeto abandonita, lu audacis pregar favoro a la rejo :

- Me volus vidar sunokusho... Komplezez me... Imperez a la suno ke olu celez su...
- Se me imperas a generalo ke lu flugez de floro ad altra floro same kam papiliono, o ke lu kreez tragediala verko, o ke lu transformez su ye nuevo, e se la generalo ne obedios mea impero, lore qua esus la culpanta ? Ka lu o me ?
- Vu –dici ferme la princeto.
- Tote yuste. Onu devas postular de singlu to quon lu esas kapabla facar o donar –explikis la rejo-. La autoritato havas kom fundamento la sajeso. Se vu imperas a vua popolo jetar su aden la maro, ta popolo revoltos kontre vu. Me havas la yuro postular obediemeso pro ke mea imperi esas saja !
- Nu ! Lore, quo eventos pri mea sunokusho ? –rimemorigis a la rejo la princeto, qua nulatempe obliiis questiono da lu.
- Vu vidos la sunokusho. Ton me postulos, ma pro mea savo pri la regno-arto me vartos la oportuna instanto.
- E kande to eventos ? –questionis la princeto.
- Hum ! Hum ! –respondis la rejo, qua nemediate konsultis grosa almanako- La sunokusho eventos ula hori pos nun... hodie vespere... cirkume ye dek e non kloki quaradek. Erste ta kloko vu konstatos ke onu obedias me.

La princeto ocitis. Lu regretis lua frustrita sunokusho, ed altralatere lu ja tedeskis.

- Me havas nulo facenda hike –dici la princeto a la rejo-. Me intencas forirar.
- Ne vu forirez –dici la rejo, qua esis fiero pro havar submisito-. Se vu ne foriras me nominos vu ministro.
- Ministro pri quo ?
- Pri... yusteso !
- Ma hike esas nulu judiciebla !
- Onu nulatempe savas... –dici la rejo-. Ankore me ne povis trairar mea rejio. Me esas tre olda, ne esas suficanta spaco por karoso e marchar fatigas me.

- Ho ! Ma me ja vidis... –diciis la princeto, qua inklinis su intence observar la altra latero di la planeto-. Esas nulu sur ta latero !

- Lore vu judicios vu ipsa –respondis a lu la rejo-. To esas plu desfacila laboro kam judiciar altri; e se vu sucesos judiciar vu ipsa lore vu esos vera sajulo.

- Me povas judiciar me ipsa irgaloke, me ne bezonas restar hike.

- Hum ! Hum ! –klamis la rejo-. Me suspektas ke ulaloke sur ta planeto esas olda rato, me audas olu dum la nokto. Ye ula dii vu komdamnos la rato ye morto-puniso e tale olua vivo dependos de vua yusteso; ma vu omnafoye amnestios la rato por sempre havar ulo judiciebla.

- Me ne prizas komdamnar ulu ye morto-puniso –respondis la princeto-, do me foriras.

- No -diciis la rejo.

Ma la princeto, qua ja esis pronta por departar, ne volis pluse afliktar la olda monarko :

- Se Vua Majesto deziras akurate esar obediita, lore vu povas imperar ulo saja a me, exemple, vu povas imperar a me ke me forirez ne plu tarde kam un minuto pos nun. La nuna instanto esas oportuna.

Pro ke la rejo nulo respondis, la princeto unesme hezitis, ma pos sospiro lu forireskis.

- Me nominas vu mea ambasadisto –haste kriis la rejo.

Lu aspektis havar tre granda autoritato.

“La adulti esas tre stranja” –diciis a su la princeto dum la vojajo.

XI

La duesma planeto habitesis da superbulo:

- Ha ! Ha ! Ha ! Yen vizito da admiranto –klamis la superbo pos fore vidar la princeto qua iris a ta planeto.

Evidente, por la superbi la cetera personi sempre esas admiranti.

- Bona matino ! –diciis la princeto-. Vu metas stranja chapelo !

- Olun me uzas por salutar kande ulu aplaudas ed aklamas me –respondis la superbo-. Regretinde nulu vizitas mea planeto.

- Ka yes ? –diciis la princeto, qua komprenis nulo.

- Intershokigez la parto interna di vua manui –konsilis la superbo a lu.

La princeto intershokigis lua manui. La superbo salutis modeste levante lua chapelo.

- To esas plu amuziva kam la vizito a la rejo –pensis la princeto. E lu itere intershokigis lua manui. La superbo itere salutis levante lua chapelo.

Pos kin minuti la princeto tedeskis pro la monotoneso di la ludo.

- Nu ! Quon onu devas facar por ke la chapelo falez ? –questionis la princeto. Ma la superbo ton ne komprenis. La superbi nur komprenas la laudi.

- Ka vu vere tre multe admiras me ? –lu questionis a la princeto.

- Quo esas admirar ?

- Admirar me, to esas rikonocar ke me esas la persono maxim bela, bele vestizita, richa ed inteligenta sur ta planeto.

- Ma vu esas la unika habitanto !

- Voluntez esar komplezema a me ! Admirez me irgakaze !

- Me vun admiras –dicis a lu la princeto levante la shultri-. Ma por quo to esas utila a vu ?

E la princeto foriris.

“La adulti certe esas tre stranja” -dicis a su la princeto dum la vojajo.

XII

La sequanta planeto habitesis da ebrulo. Ta vizito esis tre kurta, ma plenigis de melankolio la kordio di la princeto:

- Quon vu facas ibe ? –lu dicis a la drinkero, qua esis sidanta apud grupo de plena boteli ed altra grupo de vakua boteli.

- Me drinkas –respondis la ebrio kun funera mieno.

- Ma, pro quo vu drinkas ? –questionis a lu la princeto.

- Por obliviar –respondis la drinkero.

- Por quon obliviar ? –questionis la princeto, qua de ta instanto kompatis la ebrio.

- Por obliviar ke me shamas –konfesis la drinkero inklinante lua kapo.

- Pro quo vu shamas ? –questionis la princeto, qua intencis helpar la drinkero.
- Shamo pro drinkar ! –dicis fine la drinkero e pose lu ne plus parolis.

La princeto, perplexigita, foriris.

“Certe la adulta personi esas tre stranja” -dicis a su la princeto dum la voyajo.

XIII

La quaresma planeto habitesis da negociistulo, qua tante okupesis ke lu mem ne levis lua kapo por regardar la jus arivinta princeto.

- Bona jorno –dicis a lu la princeto-. Vua sigaro extingesis.

- Tri plus du esas kin. Kin plus sep esas dek e du. Dek e du plus tri esas dek e kin. Bona jorno ! Dek e kin plus sep esas duadek e du. Duadek e du plus sis esas duadek e ok. Me ne havas tempo por itere acendar mea sigaro. Duadek e sis plus kin esas triadek e un. Uf! La sumo esas kinacent e unamilioni e sisacent e duadek e duamil e sepacent e triadek e un.

- Kinacentamilioni de quo ?

- Ka vu ankore esas hike ? Kinacentamilioni de... ton me ne savas... me havas tanta laboro facenda ! Me esas serioza persono, me ne amuzas me pri bagatelaji ! Du plus kin esas sep...

- Kinacentamilioni de quo ? –itere questionis la princeto, qua dum lua vivo nulatempe renunciis obtenar respondo a questiono da lu.

La negociisto levis sua kapo.

- Me habitas ta planeto depos kinadek e quar yari. Dum ta tempo nur trifoye me jensis. La unesma eventis duadek yari ante nun, pro karabo qua arivis de nekonocata loko. Olu produktis bruiso tante desagreabla ke me eroris quarfoye en adiciono. La duesma eventis dek e un yari ante nun pro akuta reumatismo. Me devus exercar mea korpo, ma me ne havas tempo por promenar. Me esas serioza persono. E la triesma foyo esas ta ipsa ! Me dicis kinacentamilioni...

- Milioni de quo ?

La negociisto komprenis ke lu mustis responder la questiono da la princeto.

- Milioni de ta mikra objekti qui ulafoye onu vidas sur la cielo.
- Ka mushi ?
- No, mikra objekti brilanta.
- Kad abeli ?
- Tote no ! Oli esas ta mikra objekti qui revigas la ocieri. Me esas serioza persono, me ne esas ociera nek me havas tempo por revadar !
- Ha ! Ka steli ?
- Yes, yes, steli !
- E quon vu facas per kinacentamilioni de steli ?
- Kinacentamilioni e sisacent e duadek e duamil e sepacent e triadek e un. Me esas persono serioza e preciza.
- Quon vu facas per ta steli ?
- Quon me facas per ti ?
- Yes.
- Nulon. Simple me posedas oli.
- Ka vu posedas la steli ?
- Yes.
- Ma me vidis rejo qua...
- La reji posedas nulo. Li simple regnas... To esas tote diferanta afero.
- E por quo esas utila a vu posedar la steli ?
- To esas utila a me por esar richa.
- E pro quo esas utila esar richa ?
- Por komprar plusa steli, se ulu deskovras nova steli.

“Ta viro rezonas preske same kam la ebrulo” –diciis a su la princeto. Tamen lu questionis pluse.

- Quale onu povas proprietar la steli ?
- Qua proprietas oli ? –respondis impetuoze la negociisto.
- Ton me ne savas... Me kredas ke nulu proprietas la steli.
- Do olin me proprietas, nam me esis la unesma persono qua intencis proprietar la steli.
- Ka to suficas ?
- Kompreneble. Kande vu trovas diamanto, olquan nulu proprietas, vu esos lua proprietanto. E se vu trovas insulo, olquan nulu proprietas, vu esos lua proprietanto. Samamaniere, se vu esas la unesma persono qua havas ideo, e vu patentigas ta ideo, lore vu esos olua unika proprietanto. Do me proprietas la steli pro ke nulatempe ulu havis la ideo proprietar oli.
- To esas verajo –diciis la princeto-. Ma quon vu facos per la steli ?
- Me administras oli, me kalkulas e rikalkulas olia nombro –respondis la negociisto-. Ta laboro esas desfacila, ma me esas serioza persono.

Ta respondo ne tote satisfacis la princeto, qua diciis :

- Se me proprietas kravatego me povas metar olu an mea kolo e portar olu, se me proprietas floro me povas kolar e portar olu irgaloke. Ma vu ne darfas prenar la steli e portar oli ulaloke !
- No, ma me povas depozar la steli en banko.
- Quon to signifikas?

- To signifikas ke me skribas sur papero la nombro de mea steli e pose me deponas ta papero en tirkesto olquan me pose klozas per klefo.

- E ka nulo pluse ?

- Yes, to suficas.

“To esas amuzanta” –pensis la princeto- “e suficante poeziala, ma ne tre serioza.”

Pri la serioza kozi la princeto havis idei tre diferanta kam olti di la adulti.

- Me –lu dicis ankore- proprietas floro quan me irigacas singladie. Me proprietas volkani quin me skrapizas singlasemane, anke extingita volkano pro ke nulo savas quo eventos future. Me, kom proprietanto, esas utila a mea volkani, ed a mea floro. Ma vu ne esas utila a la steli...

La negociisto intencis parolar, ma lu ne trovis apta respondo. Lore la princeto foriris.

“Certe la adulti esas tre stranja” -dicis a su la princeto dum la vojajo.

XIV

La kinesma planeto esis tre stranja. Olu esis la plu mikra planeto ek omni. Olu havis nur la suficanta spaco por un stradolanteno ed un lanternisto. La princeto ne komprenis por quo esis utila en la cielo, en planeto sen domi nek habitanti, lanterno e lanternisto. Tamen lu pensis: “Forsan ta viro esas absurda; tamen lu esas min absurda kam la rejo, kam la superbo, kam la negociisto e kam la ebrio. Adminime lua laboro havas senco. Kande lu acendas lua lanterno, lo aspektas la nasko de stelo o de floro. Kande lu extingas lua lanterno, lu dormigas la stelo o la floro. Yen belega laboro, e pro ke olu esas belega lore olu esas utila.”

Kande lu arivis sur la planeto, lu respektoze salutis la lanternisto :

- Bona matino ! Pro quo vu jus extingis la lanterno ?

- Pro la instruciono -respondis la lanternisto-
Bona matino !

- Quo esas la instruciono ?

- La instruciono esas cakaze extingar la lanterno.
Bona nokto !

E lu itere acendis la lanterno.

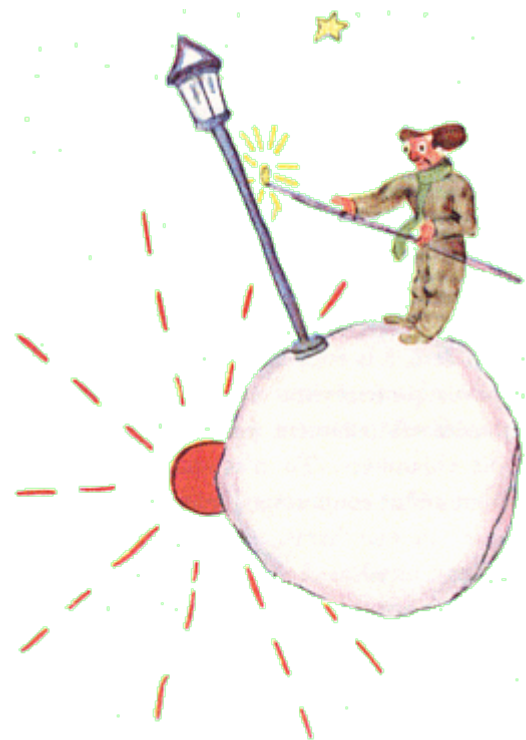
- Ma pro quo vu itere acendis olu ?

- Pro la instruciono –respondis la lanternisto.

- Me komprenas nulo –dicis la princeto.

- Esas nulo komprendenda –dicis la lanternisto-.

La instruciono esas la instruciono. Bona matino !

E lu extingis la lanterno.

Pose lu sikigis la sudoro di lua fronto per nazotuko rede quadratizita.

- Mea mestiero esas ulo terorigiva. Olim olu esis agreabla. Matine me extingis la lanterno e vespere me acendis olu. La cetera tempon di la dio me uzis por reposer jorne, e dormar nokte.

- E pose, ka la instruciono chanjesis ?

- La instruciono ne chanjesis –diciis la lanternisto- e to teroras ! Singlayare la planeto rotacas plu rapide, ma la instruciono ne chanjesis.

- E do...? –diciis la princeto.

- Nun la planeto rotacas unfoye singlaminute, e lore naskas nova dio. Do me ne havas tempo por reposer, me acendas ed extingas la lanterno unfoye singlaminute.

- Yen rarajo ! Do ka hike la dio-durado esas un minuto ?

- To tote ne esas stranjajo meaopinione –diciis la lanternisto-. Ni konversis dum un monato.

- Ka dum un monato ?

- Yes, hike triadek minuti esas triadek dii. Bona nokto !

E lu itere acendis la lanterno.

La princeto regardis la lanternisto e vere prizis lu pro tante fidele obediar la instruciono. Lu memoris la sunokushi quin lu ipsa altratempe observis per movar lua stulo. La princeto volis helpar lua amiko :

- Atencez ! Me konocas metodo per qua vu povos reposer segunvole...

- Me sempre volas reposer –diciis la lanternisto.

To ne esas surpriziva, nam onu povas esar samatempe fidela ed ociera.

E la princeto duris parolar:

- Vua planeto esas tante mikra ke vu povas cirkumirar olu per tri granda pazi. Vu nur devas lente marchar por sempre esar sub la suno, e tale kande vu dezoros reposer lore vu marcheskos... e la durado di la jorno esos ta quan vu volez.

- To ne tre multe helpos me –diciis la lanternisto-. To quon me maxim multe prizas esas dormar.

- Ho ! Desfortuno ! –diciis la princeto.

- Certe desfortuno ! –diciis la lanternisto- Bona matino ! –e lu extingis la lanterno.

Dum la vojajo ek la planeto la princeto pensis : “Ilta esus desprizita da la altri; da la rejo, da la superbo, da la ebrio e da la negociisto. Tamen lu esis la unika persono qua ne semblis ridinda a me, posible pro ke lu sucias pri ulo vice nur suciar pri su.”

La princeto chagrene sospiris e diciis a su : “Ilta esas la unika persono quan me povus amikigar, ma lua planeto esas tante mikra ke olua spaco ne suficas por du personi...”

Ma la princeto ne audacis konfesar a su ke to quo facinis lu en ta benedikita planeto esis olua mil e quaracent e quaradek sunokushi singladie !

XV

La sisesma planeto esis dekople plu vasta kam la kinesma, ed olu habitesis da olda viro, qua skribis granda libri.

- Ho ! Yen exploristo ! –lu klamis kande lu vidis la princeto.

La princeto sideskis apud la tablo e repozis dum poka tempo. Lu tante multe voyajis !

- Deube vu venas ? –dicis a lu la oldulo.

- Quo esas ta grosa libro ? – dicis la princeto- Quon vu facas hike ?

- Me esas geografo –dicis la oldulo.

- Quo esas geografo ?

- Geografo esas ciencisto qua savas ube esas la oceani, la riveri, la urbi, la monti e la dezerti.

- To aspektas tre interesanta – dicis la princeto-. Yen fine vera profesiono !

E lu regardis la cirkumaji di la planeto di la geografo. Nulatempe lu vidis planeto tante majestoza.

- Vua planeto esas tre bela. Kad esas oceani sur olu ?

- Ton me ne povas savar –dicis la geografo.

- Ha ! –la princeto deceptes da ta respondo-. E ka monti ?

- Ton me ne povas savar –respondis la geografo.

- E kad urbi, riveri e dezerti ?

- Anke ne ton me povas savar –dicis la geografo.

- Ma vu esas geografo !

- Korekte –dicis la geografo-, ma me ne esas exploristo. Exploristi mankas a me. Geografo ne esas la persono qua inquestas pri urbi, riveri, monti, oceani e dezerti. Geografo esas tro importanta por vagadar, lu sempre esas en lua kontoro por aceptar la exploristi e questionar informi a li e pose notar oli. E se ta informi pri la explorita loki, esas interesanta lore la geografo inquestas pri la etiko di la exploristo.

- E por quo to ?

- Pro ke se exploristo mentias e lua informi registragesas en libri de geografio, to produktos enorma dizastri. Anke same eventus se exploristo esas ebria.

- Pro quo ? –dicis la princeto.

- Pro ke la ebrii omnon vidas duobligita. Lore la geografo registragus la existo de du monti en loko ube vere nur esas un monto.

- Me konocas persono –dicis la princeto- qua esus mala exploristo.

- To esas posibla. Do kande la etiko di exploristo esas fidinda onu inquestas pri to quon lu deskovris.

- Onu vizitas la deskovrita loko ?

- No. To esas tro komplikita. Onu postulas de la esploristo ke lu ofrez pruvi. Exemple, se onu deskovris granda monto lore la esploristo devas montrar granda stoni.

La geografo subite ecitesis.

- Ma vu, vu venas de fora loko ! Lore vu esas esploristo ! Deskriptez vua planeto.

E la geografo apertis lua registro ed akutigis lua krayono, nam unesme onu registragas la informi da la esploristi per krayono, e se pose la esploristo montras pruvi lore onu povas registrar definitive la informo per inko.

- Nu ?

- Ho ! Mea planeto –dici la princeto- ne esas tre interesiva, olu esas tre mikra. Me havas tri volkani, du esas aktiva e un esas extingita, ma nulu savas quo eventos future...

- Nulu savas quo eventos future... –dici la geografo.

- Me anke havas floro.

- La florin onu ne registragas –dici la geografo.

- Pro quo ? Nulo esas plu bela kam flori !

- Pro ke la flori esas efemera.

- Quo esas “efemera” ?

- La libri pri geografio –dici la geografo- esas la maxim prizata e la maxim interesiva ek omna libri. Nulatempe olua kontenajo esas desaktualigita, nam, exemple, tre rare monto chanjas de lua plaso ad altra, od oceano perdas lua aquo. Ni, la geografi, nur skribas pri eterna kozi.

- Ma la extingita volkani povas itere esar aktiva –dici la princeto-. Quo esas “efemera” ?

- Ke volkano esez aktiva od extingita ne esas importanta por ni –dici la geografo-. To quo esas importanta esas la ipsa monto, e ta ne chanjas.

- Ma, quo esas “efemera” ? –itere dici la princeto, qua nulatempe renunciis a respondo de questiono da lu.

- La signifiko di “efemera” esas “minacata de balda desaparo”.

- Ka mea floro esas minacata de balda desaparo ?

- Tote certe.

“Mea floro esas efemera –dici a su la princeto- ed olu nur havas quar dorni por defensar su kontre la mondo. E me abandonis olu tote sola !”

Unesmafoye la princeto repentis pri abandonir lua planeto, ma rapide lu kurajigis su e lu questionis:

- Quon vu konsilas a me vizitar?

- La planeto Tero –respondis la geografo-. Olu famo esas bona...

E la princeto foriris a Tero, meditante pri lua floro.

XVI

La sepesma planeto esis, do, Tero.

Tero ne esas irga planeto. Sur olu esas cent e dek e un reji (kompreneble sen obliviar la nigra reji), sepamil geografi, nonacentamil negociisti, sepamilioni e kinacentamil ebrii, triacent e dek e unamilioni superbi, to esas, cirkum duamilamilioni de adulta personi.

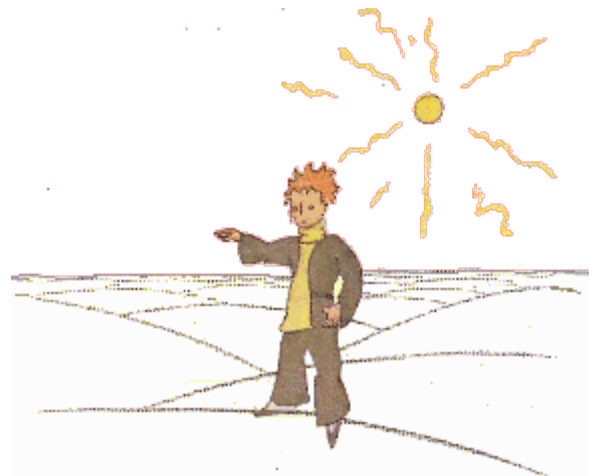
Por klarigar a vi la dimensiioni di Tero, me dicis a vi ke ante la invento de la elektro, on devis mantenar vera armeo de quaracent e sisadek e duamil e kinacent e dek e un lanternisti sur le sis kontinenti.

De fore to esis belega spektajo. La movadi di ta armeo regulesis quale ti di operobaletto. Unesme esis la foyo di la lanternisti di Nova Zelando e di Australia. Pos acendar la lanterni li iris dormar, lore esis la foyo en la baletto di la lanternisti di Chinia e di Siberia. Kande ti acendis la lanterni lore aparis adsur la ceno la lanternisti di Rusia e di India. Pose la lanternisti di Afrika e di Europa. Balde e fine ti di Sud-Amerika e di Nord-Amerika. Nulatempe li eroris pri la foyo por aparar sur la ceno. To esis laudinda.

Nur la lanternisto di la unika lanterno existanta sur la Norda Polo e lua kolego di la unika lanterno existanta sur la Suda Polo vivis ocioze, nam en la tota yaro li nur laboras dufoye.

XVII

Kande onu volas esar injenioza, do ulafoye onu kelke mentias. Me ne esis tre honesta kande me parolis pri la lanternisti. Me riskas montrar a vi falsa ideo pri nia planeto a ti qui ne konocas olu. La personi okupas tre poka spaco sur Tero. Se la duamilamilioni de habitanti di Tero esis stacinta tre proxime inter su, quale en politikala asemblo surstrada, lore li omna kontenesus en publika placo quadrata di qua latero esus longa ye duadek milii. Onu povus amasigar la kompleta homaro sur la maxim mikra insulo di la oceano Pacifiko.

Kompreneble la adulti lon ne kredos, nam li opinionas ke li okupas granda spaco pro ke li esas tre importanta, same kam la baobabi. Do konsilez ke li kalkulez lo. Li tre multe prizas la nombri e ta kalkulo facinos li. Ma vi ne disipez via tempo, pro ke to esus neutila. Lore, fidez a me.

Kande la princeto ja arivis sur Tero, lu tre multe surprizesis pro ke lu vidis nulu. Lu timeskis erorir pri la planeto, ma ringo luno-kolora movis su sur la sablo.

- Bona nokto ! –dicis la surprizata princeto.
- Bona nokto ! –dicis la serpento.
- Adsor qua planeto me falis ? –questionis la princeto.
- Adsor Tero, sur Afrika. –respondis la serpento.
- Ha !... Kad esas nulu sur Tero ?
- To esas la dezerto, e nulu esas sur la dezerti. Tero esas tre granda –dicis la serpento.

La princeto sideskis sur stono e levis lua okuli a la cielo.

- Me questionas a me –lu dicis- ka la steli intence brilas por ke uladie singlu povez trovar sua stelo. Videz mea planeto, olu esas exakte super ni... ma tre fore !

- Olu esas bela planeto –dicis la serpento-. Por quo vu venis adhike ?

- Esas chagreneto inter floro e me – dicis la princeto.

- Ha ! –dicis la serpento.

E la du permanis silence.

- Ube esas la personi ? –klamis fine la princeto-. Onu esas kelke sola sur la dezerto...

- Inter la personi onu anke esas sola – dicis la serpento.

La princeto regardis la serpento longatempe.

- Vu esas stranja animalo ! –dicis la princeto-. Vu esas tam tenua kam fingro...

- Yes, ma me esas plu potenta kam fingro di rejo –dicis la serpento.

La princeto ridetis.

- Me ne kredas ke vu esas tre potenta, mem vu ne havas pedi... nek vu povas voyajar...

- Me povas transportar vu plu fore kam navo -dicis la serpento.

Ed olu spulis la maleolo di la princeto, same kam ora braceleto.

- Ta quan me tushas retroiras a la tero deube lu venis. Ma vu esas pura e vu venas de stelo...

La princeto nulon respondis.

- Me kompatas vu, qua esas tante sola sur ta harda granita Tero. Me povas helpar vu se vu sentas nostalgio a vua planeto. Me povas...

- Ho ! –dicis la princeto-. Me bone komprenis, ma pro quo vu sempre parolas enigmatoze ?

- Me solvas omna enigmati –dicis la serpento.

E la du permanis silence.

XVIII

La princeto trairis la dezerto e lu nur trovis tripetala floro, sen-importa floro...

- Bona matino ! -dicis la princeto.
- Bona matino ! –respondis la floro.
- Ube esas la personi ? –questionis polite la princeto.

La floro uladie vidabis pasar karavano.

- Ka la personi ? Me supozas ke existas cirkum sis o sep personi. Me vidis li ula yari ante nun, ma nulatempe onu savas ube trovar li. La vento portas li, nam li ne havas radiki. E ne havar radiki tre multe jenas li.

- Adio ! –dicis la princeto.
- Adio ! –respondis la floro.

XIX

La princeto acensis sur alta monto. La unika monti quin lu konocis esis la tri mikra volkani di lua planeto, di qui somito esis tam alta kam la genui di la princeto. La extingita volkanon la princeto uzis kom tabureto. “De la somito di tam alta monto kam ta ipsa –lu dicis a su- me povos observar la tota planeto ed omna personi”... ma lu nur vidis petra pinti di monti.

- Bona matino ! –dicis hazarde la princeto.
- Bona matino !... Bona matino !... Bona matino !... –respondis la eko.
- Qua vu esas ? –dicis la princeto.
- Qua vu esas !... Qua vu esas !... Qua vu esas !... –respondis la eko.

- Esez mea amiki, me esas sola –diciis la princeto.
- Me esas sola... me esas sola... me esas sola... –respondis la eko.
- Quala stranja planeto ! –lore pensis la princeto-. Olu esas arida, pinta e salizita. E la personi ne havas imagineso, li simple repetas to quon onu dicas a li... En mea planeto me havis floro, ed olu sempre parolis unesme...

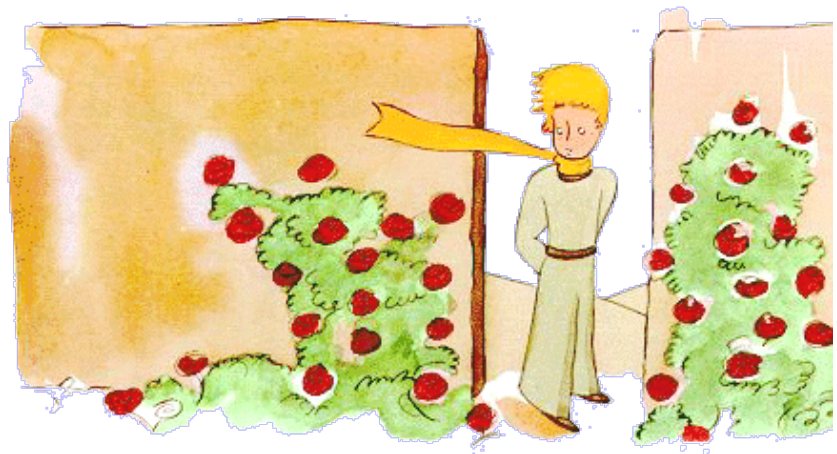
XX

Pos marchar longatempes adsur sabli, stoni e nivi, lu fine deskovris voyo. Ed omna voyi arivas a loki habitita da personi.

- Bona matino ! –lu diciis.

Olu esis gardeno di qua rozieri esis plena de flori.

- Bona matino ! –diciis la rozi.

La princeto observis la rozi. Omni samaspektis kam lua floro !

- Qui esas vi ? –questionis ad oli la surprizata princeto.
- Ni esas rozi –respondis la flori.
- Ha ! –diciis la princeto.

Lu sentis su tre desfelica. Lua floro diciis a lu ke olu esis la unika floro di lua speco en la tota universo. E nur en un gardeno lu vidis plu multe kam kinamil flori samaspektanta !

“Olu tre multe shamigesis –pensis la princeto- se olu vidus ta flori. Olu multafoye tusus forte ed olu simulus mortar por evitar la ridindeso. Lore me oblige simulus flegar olu, nam altrakaze, por shamigar me, olu esus kapabla vere mortar...”

E pose lu pensis: “ Me kredis ke me esis richa pro posedar unika floro en la mondo, ma me nur posedas ordinara rozo. Me nur posedas ta rozo e tri volkani di qui somiti esas tam alta kam mea genui, ed un ek oli esas extingita forsan eterne. Vere me ne esas granda princo”. E kushita sur la herbo, la princeto ploris.

XXI

Lore aparis la foxo :

- Bona matino ! –diciis la foxo.
- Bona matino ! –respondis polite la princeto, qua regardis addope ma lu vidis nulu.
- Me esas hike, -voco diciis- sub la pomiero.
- Qua vu esas ? –diciis la princeto-. Vu esas tre bela !
- Me esas foxo.
- Venez ludar kun me –propozis ad olu la princeto-. Me esas tante trista !
- Me ne povas ludar kun vu –diciis la foxo-. Me ne esas domestikigita.
- Ha, pardonez ! –diciis la princeto.

E pos mikra medito lu diciis:

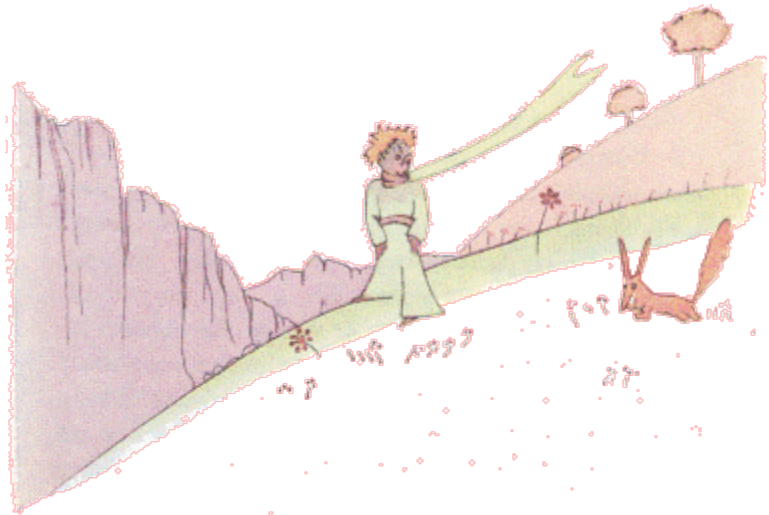
- Quo esas domestikigar ?
- Vu esas stranjera –diciis la foxo-.
Quon vu serchas ?
- La personin me serchas –diciis la princeto. Ma quo esas domestikigar ?
- La personi –diciis la foxo- posedas fusili e li chasas. To esas tre jenanta ! Ma li anke produktas hani, to esas lua precipua sucio. Ka vu serchas hani ?
- No –diciis la princeto-. Me serchas amiki. Ma, quo esas domestikigar ?

- To esas tre obliviita afero –diciis la foxo-. “Domestikigar” signifikas “krear relati”.
- Ka “krear relati” ?
- Komprenible –diciis la foxo-. Vu esas por me nur puereto, tote simila kam centamil puereti. Vu ne esas necesa a me. E me anke ne esas necesa a vu. Me esas por vu nur foxo tote simila kam centamil foxi. Ma se vu domestikigos me, lore ni esos reciproke necesa. Vu esos unika en la mondo por me, e me esos unika en la mondo por vu.
- Me kompreneskas –diciis la princeto-. Existas floro... e semblas a me ke olu domestikigis me...
- To esas posibla –diciis la foxo-. Onu vidas sur Tero tante multa kozi !
- No, to ne esas sur Tero ! –diciis la princeto.

La foxo aspektis tre kurioza :

- Ka sur altra planeto ?
- Yes.
- Kad anke existas chasisti sur vua planeto ?
- No.
- To esas tre interesanta ! Ka hani ?
- No.

- Nulo esas perfekta –sospiris la foxo-. Mea vivo esas monotona. Me chasas hani e la personi chasas me. Omna hani esas samaspektanta ed anke la personi esas samaspektanta. Do to esas kelke tedanta a me. Ma se vu domestikigas me, lore mea vivo esos tam brilanta e varma kam la suno. Me konocos sono de pazi diferanta ad altra qui obligas a me refujar en mea terotruo. Vua pazi, tote kontree, ektiros me de la terotruo quale muziko. Pluse, ka vu vidas ta frumenta agri ? Me ne manjas pano, do la frumento esas neutila a me. La frumenta agri memorigas nulo a me, e to tristigas me. Ma vu havas ora hararo. E se vu domestikigas me, lo esus marvelo ! nam la frumenta agri memorigos a me vua ora hararo, e me amos la susuro de la vento inter la spiki.

La foxo silencis e longatempes regardis la princeto :

- Voluntez... domestikigar me ! –dicis la foxo.
 - Ton me prizus –respondis la princeto- ma me ne havas suficanta tempo. Pluse me devas trovar amiki e konocar altra kozi.
 - Onu nur bone konocas to quon onu domestikigis –dicis la foxo-. La personi ne plus havas tempo por konocar ulo; li kompras omno ja pronta de la vendisti, ma pro ke ne existas vendisti de amiki, lore la personi ne plus havas amiki. Se vu volas havar amiko, domestikigez me !

- E quon me devas facar ? –dicis la princeto.

- Onu devas esar tre pacienta –respondis la foxo-. Unesme vu sideskos adsur la herbo ne tre proxim a me. Lore me oblique regardos vu, ma vu nulon dicos. La paroli esas kauzo de miskompreno. Ma singladie vu povos sideskar kelke plu proxim a me...

La sequanta dio la princeto rivenis.

- Maxim bone esus se vu rivenus ye la sama kloko kam hiero –dicis la foxo-. Se vu rivenas, exemple, ye dek e sis kloki, me vartus vua arivo de dek e kin kloki, e segun la kloko di vua arivo proximigskos, mea felicego augmentos. E ye dek e sis kloki me esos tre desquieta vartante vua nemediata arivo, tale me deskovros la valoro di la felicego. Ma se vu arivas singladie ye diferanta kloko, lore me ne savos kande me devas preparar mea kordio... La ritui esas necesa.

- Quo esas rituo? –dicis la princeto.

- To anke esas tre obliivita afero –dicis la foxo-. To distingas dio de altra dio, e kloko de altra kloko. La chasisti anke respektas rituo. Jovdie kustumale li dansas kun la yunini en la vilajo. Komprenible singla jovdio esas marveloza dio por me. Me povas promenar til la

viteyi. Se la chasisti ne dansus sempre ye la sama dio di la semano lore omna dii esus egala e me nulatempe povus vakancar.

Tale la princeto domestikigis la foxo. Ma kande la kloko de la foriro proximigeskis, lore la foxo klamis :

- Ho ! Me ploros !
- Se vu ploros lore la kulpo esas vua –diciis la princeto-. Me nulakaze deziris malaji a vu; ma vu insistis pri la domestikigo.
- Certe –diciis la foxo.
- Ma vu ploros ! –diciis la princeto.
- Certe ! –diciis la foxo.
- Do, vu nulo ganis.
- Yes, me ulon ganis –diciis la foxo- pro la koloro di la frumento.

Pose olu diciis :

- Irez rividar la rozi. Vu komprenos ke vua rozo esas unika en la mondo. Pose rivenez por adiar me e me donacos a vu sekreto.

La princeto iris rividar la rozi e lu diciis ad oli :

- Vi ne esas simila a mea rozo, vi ankore esas nulo. Nulu domestikigis vi nek nulu domestikigesis da vi. Vi esas quale mea foxo esis. Ante olua domestikigo da me olu esis foxo simila ad altra centamil foxi. Nun, pro ke olu esas mea amiko, olu esas unika en la mondo.

La rozi tote konsternes.

- Vi certe esas bela, ma tote vakua –diciis la princeto-. Nulu sakrifikus su po vi. Irgu supozus ke mea rozo esas simila a vi, ma mea rozo esas por me plu importanta kam omna vi kune, pro ke olu esas la floro quan me sorgis, la floro quan me irigacis e protektis per vitra klosho; olu esas la floro quan me defensis kontre la aerosufli per paravento e kontre la raupi (ecepte du o tri qui transformesis a papiliono) ; olu esis la rozo quan me audis plendar, fanfaronar o esar tacita. Nam olu esas mea rozo.

E lu retrovenis a la foxo.

- Adio ! –lu diciis.
- Adio ! -diciis la foxo-. Yen mea sekreto. Olu esas tre simpla. Onu nur vidas bone per sua kordio, nam la esenco esas nevidebla a la okuli.
- La esenco esas nevidebla a la okuli –ton repetis la princeto, por bone memorigar lo.
- La tempo quan vu uzis por sorgar vua floro valorizas olu.
- La tempo quan me uzis por sorgar mea floro... –repetis la princeto por ne obliviar lo.
- La personi obliviis ta verajo –diciis la foxo-, quan vu devas ne obliviar. Nun vu eterne responsas pri to quon vu domestikigis. Vu responsas pri vua rozo...
- Me responsas pri mea rozo... repetis la princeto por ton memorigar.

XXII

- Bona matino ! –dicis la princeto.
- Bona matino ! –dicis la relochanjisto.
- Quon vu facas hike ? –questionis a lu la princeto.
- Me klasifikas la voyajeri en paketi kontenanta mil unaji –dicis la relochanjisto-. Me expedias la treni qui transportos li, ulafoye addextre ed altrafoye adsinistre.

Tainstante rapida treno lumizita, bramante same kam fulminotondro, tremigis la kabino di la relochanjisto.

- Li semblas voyajar tre hastoze –dicis la princeto-. Quon li serchas ?
- Ton me ne savas. Me kredas ke anke ne la lokomotivestro –respondis la relochanjisto.

Duesma treno rapida, qua voyajis a la inversa sinso, anke bramis lumizita.

- Ka li ja retrovenas ? –questionis la princeto.
- Ne esas la sama voyajeri –dicis la relochanjisto-. Olu esas chanjo.
- Ka li ne esis felica ube li esis ?
- Nulatempe onu esas felica ube onu esas –dicis la relochanjisto.

Ed itere bramis triesma rapida treno lumizita, same kam fulminotondro.

- Ka li persequas la unesma voyajeri ? –questionis la princeto.
- Li persequas nulu –dicis la relochanjisto-. En la vagoni li dormas od ocitas. Nur la pueri planigas lia nazi an la fenestri.
- Nur la pueri savas quon li serchas –dicis la princeto-. Li disipas lia tempo a pupeo ek shifono, olqua divenas tante importanta a li ke se ulu forprenas olu lore li ploras...
- Li esas fortuneza – dicis la relochanjisto.

XXIII

- Bona matino ! –dicis la princeto.
- Bona matino ! –respondis la vendisto.

Lu esis vendisto de perfektigita piluli, olqui desaparigis la dursto. Se onu glutas un pilulo singlasemane lore onu ne plus bezonas drinkar liquidaji.

- Pro quo ton vu vendas ? – questionis la princeto.
- Pro ke per ta piluli onu sparas tre multa tempo –dicis la vendisto-. La experti verifikis per kalkuli, ke onu sparas kinadek e tri minuti singlasemane.
- E quon onu povas facar per ta sparita kinadek e tri minuti ?

- Singlu darfis agar segunvole...

“Se me havus kinadek e tri minuti libera por uzar oli –diciis a su la princeto- lore me irus tranquile a fonteno.

XXIV

Esis la okesma dio sur la dezerto de la paneo de mea aeroplano. Me askoltis la rakonto pri la vendisto e me drinkis la lasta guto de mea provizo de aquo.

- Ho ! –me diciis a la princeto-. Vua memoraji esas tre bela, ma til nun me ne sucesis reparar mea aeroplano, ni havas nulo drinkebla, e me anke esus felica se me povus irar tranquile a fonteno.

- Mea amiko la foxo... –lu diciis a me.
- Mea vireto, nun la foxo ne esas la temo !
- Pro quo ?
- Pro ke ni balde mortos pro dursto...

Lu ne komprenis mea rezonado e lu respondiis a me :

Esas bona havir amiko, malgre ke onu esas mortonta pro dursto... Me esas tre felica pro ke la foxo esis mea amiko....

“Ta puero ne povas komprenar la danjero –me pensis-. Lu nulatempe hungras nek durstas. Kelka sunolumo suficas a lu.”

Ma lu regardis a me e lu respondiis a mea pensis:

- Me anke durstas... Ni serchez puteo.

Mea vizajo montris gesto de fatigeso, nam esas absurdajo serchar hazarde puteo sur la vastega dezerto, tamen ni marcheskis.

Pos marchar silence dum ula hori fine nokteskis e la steli brileskis. Me vidis oli kom sonjo, nam me febris pro dursto. La paroli da la princeto dansis en mea mento.

- Ka vu anke durstas ? –me questionis a lu.

Lu respondiis nulo a mea questiono. Lu simple diciis a me :

- Forsan la aquo povas esar bona por la kordio...

Me ne komprenis lua respondo, ma me tacis... Me bone savis ke onu ne devis questionar ulo a lu.

La princeto esis fatigita, do lu sideskis. Me sideskis apud lu e pos mikra silenco lu diciis a me :

- La steli esas bela pro nevidebla floro...

- Certe ! –me respondis e, sen parolar, me regardis la faldi de la sablo sub la lunolumo.
- La dezerto esas bela –dicis la princeto.
- To esas veraĵo. Me sempre amis la dezerto. Onu povas sideskar adsur duno ek sablo e vidar ed askoltar nulo. Tamen sempre esas ulo qua brilas en la silenco.
- To quo beligas la dezerto –respondis la princeto- esas ke olu celas puteo ulaloke...

Subite me surprizesis pro komprenar la misterioza brilo di la sablo. Dum mea puereso me habitis anciena domo, e segun legendo en ta domo esis celita trezoro. Kompreneble nulu deskovris olu e mem posible nulu serchabis olu. Ma ta misterio sorcis la tota domo. Mea domo celis sekreto en sua kordio...

- Yes –me dicis a la princeto- sive domo, sive steli, sive dezerto, to quo beligas oli esas nevidebla !
- Felicigas men –lu dicis- ke vu konkordas kun mea foxo.

Me portis per mea brakii la princeto nam lu dormeskis, ed itere me marcheskis. Me esis tote emocita pro portar per mea brakii frajila trezoro. Semblis a me ke sur Tero nulo esis plu frajila kam mea trezoro. Sub la lunolumo me regardis lua pala fronto, lua klozita okuli, lua harolokli qui tremis pro la vento, e me dicis a me : “To quon me observas esas nur shelo, to quo vere esas importanta, esas nevidebla”.

Ma pro ke lua kelke apertita labii ridetis, me dicis a me : “Me esas tre multe emocita da ta dormanta princeto, pro lua fideleso a floro, la imajo de rozo olqua brilas en lua internajo same kam flamo de lampo, anke dum ke lu dormas...” E me sentis lu anke plu frajila. Onu devas sorgoze shirmar la lampi, nam simpla ventosuflo povas extingar oli...

Me duris la marchado, e dum la jornesko me deskovris la puteo.

XXV

- La personi –dicis la princeto- eniras la rapida treni, sen savar quon li serchas. Lore li desquietekas e rondiras.

E lu pluse dicis:

- Ne valoras la peno !

La puteo quan ni trovis ne similesis a la putei di Sahara. La putei di Sahara esas simpla trui en la sablo, ma ta similesis a puteo di vilajo. Ma ibe esis nula vilajo, do me pensis ke me sonjis.

- Esas stranja ! –me dicis a la princeto-. Omno esas pronta : la pulio, la sitelo e la kordo...

Lu ridis, prenis la kordo e movigeskis la pulio, olqua jemis kom anciena ventoflecho kande la vento longatempe dormis.

- Ka ton vu audas ? –dicis la princeto-. Ni jus vekigas ta puteo, ed olu vekas kantante...

Me volis ke la princeto nule esforcis, do me dicis a lu:

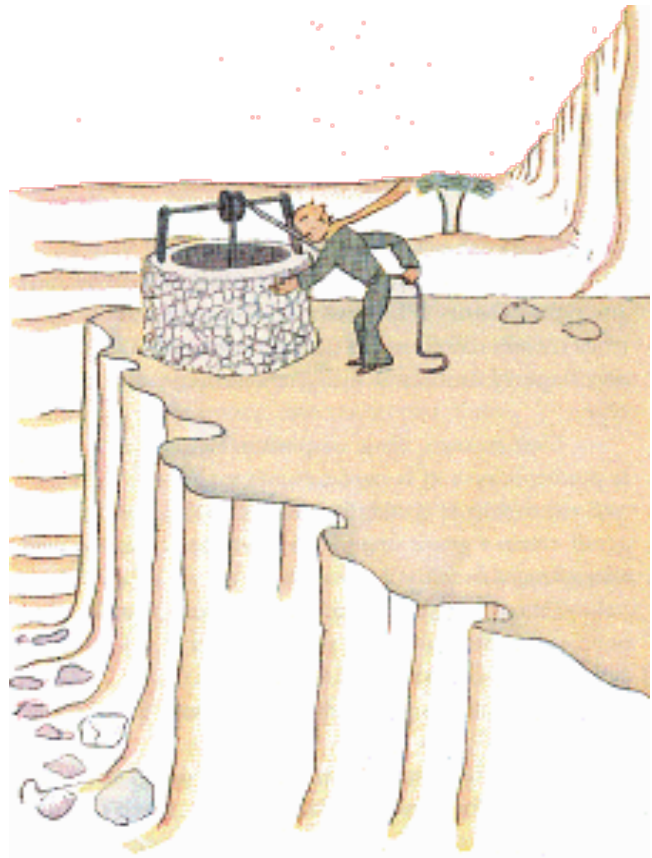
- Permisez a me ektirar la aquo, nam la plena sitelo esas tro pezoza.

Lente me elevis la sitelo til la rebordo di la puteo ed ibe me depozis olu. En mea oreli ankore duris la sono de la pulio, e sur la movanta aquo en la puteo me vidis tremanta suno.

- Me durstas ta aquo –dicis la princeto-, permisez a me drinkar...

Lore me komprenis to quon lu serchabis.

Me levis la sitelo til lua labii e lu drinkis aquo. Lua okuli esis klozita. Ta spektajo esis tam bela kam festodio. Ta aquo esis plu multe kam simpla nutrivajo. Olu naskis de la marchado sub la steli, de la kanto de la pulio, de la esforcis de mea brakii. Ta aquo esis por la kordio tam bona kom donaco. Kande me esis puero, la lumo de la Kristonaskala arboro, la muziko di la meznokta meso e la dolceso di la rideti briligis mea donacajo Kristonaskala.

- La personi di vua planeto –dicis la princeto- kultivas kinamil rozi en la sama gardeno... Tamen li ne trovas to quon li serchas.

- Certe, ton li ne trovas –me respondis.

- Tamen to quon li serchas li trovus en sola rozo od en kelka aquo...

- Certe –me respondis.

E la princeto dicis:

- Ma la okuli esas blinda, onu devas serchar per la kordio.

Pos drinkar aquo me bonstandis. Dum la jornesko la koloro di la sablo esis miela, e ta koloro tre multe felicigis me. Pro quo me devus esar trista ?

- Vu devas satisfacar vua promiso –dicis dulce la princeto, qua itere sidesis apud me.

- Qua promiso ?

- Vu ja savas... muzeloligilo por mea mutonyuno... me responsas pri mea floro !

Me ektiris de mea posho mea skisuri, e pos regardar oli la ridanta princeto dicis a me :

- Vua baobabi similesas a kauli...

- Ho ! E me esis tante fiera pri mea desegnita baobabi !

- La oreli di vua foxo similesas a korni, oli esas tro longa.

Ed itere lu ridis.

- Vu esas neyusta, vireto, me nur savis desegnar apertita e klozita boai.
- Bone, ne importas –dicas la princeto-, la pueri komprenas omno..

Lore me desegnis muzeloligilo, e kande me donis olu a lu, me sentis mea kordio tote opresita.

- Vu havas projeti olquin me ne konocas... –me dicas.

Ma la princeto respondis nulo a me.

- Morge esos la aniversario de mea arivo sur Tero.

Pos mikra pauzo lu dicas:

- Me falis sur loko ne for de hike...

E lua vizajo redeskis. Ed itere, sen savar la kauzo, me sentis enorma tristeso. Malgre la chagreno me questionis a lu:

- Lore ka ne hazarde me vun trovis erste ok dii ante nun kande vu promenis sola mil milii distanta de la maxim proxima habitata loko ? Ka vu retroiris a la loko ube vu falis sur Tero ?

La vizajo di la princeto itere redeskis. Me hezite questionis a lu:

- Ka forsan pro la aniversario ?

Itere lua vizajo redeskis. Lu nulatempe respondis la questioni, ma kande onu rediskas lore onu volas dicar “yes”, ka no ?

- Ha ! –me dicas a lu-. Me timas...

Ma lu respondis a me :

- Nur vu devas laborar, do irez apud vua mashino. Me vartos vu hike. Retrovenez adhike morge vespere.

Ma me ne esis tranquila. Me memoris la foxo. Kande onu permisas esar domestikigita lore onu riskas kelke plorar.

XXVI

Apud la puteo esis ruinoza ed anciena petra muro. Kande la sequanta dio vespere me retrovenis de mea laboro, de fora disto me vidis la princeto sidanta sur la muro kun la gambi pendanta. Lu parolis, e dicis:

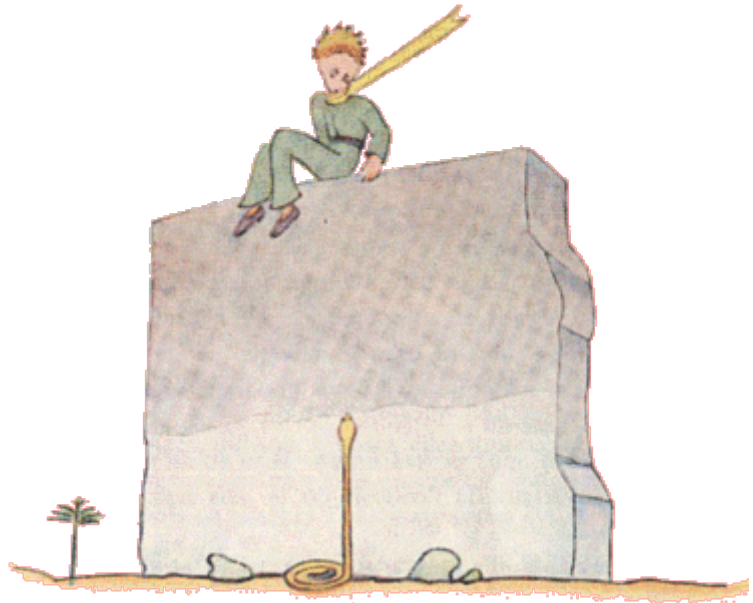
- Ka vu memoras to ? To ne esis exakte hike !

Ed altra voco respondis a lu, sendubite, pro ke lu respondis :

- Yes ! Yes ! Ja esas la dio, ma ta ne esas la loko...

Me duris marchar a la muro. Me vidis ed askoltis nulu. Tamen la princeto itere respondis :

- ...Yes, certe. Vu vidis ube komencas mea traci sur la sablo. Vu nur devas vartar me ibe. Me arivos tanokte.

Me esis distanta de la muro per duadek metri, e me ankore vidis nulo. La princeto, pos silenco, dicis :

- Ka vu havas bona veneno ? Ka vu esas certa ke vu ne sufrigos a me multatempe ?

Me haltis, me sentis mea kordio opresita, ma me duris sen komprenar ulo.

- Nun forirez ! –dicis la princeto-. Me volas decensar de la muro.

Lore me regardis la infrajo di la muro e me vidis ulo. Instinte me saltis. Ibe esas, erektita a la princeto, flava serpento qua povas mortigar ulu en triadek sekundi. Me kureskis ad olu e me rapide serchis la revolvero en mea posho, ma pro ke olu askoltis la bruisto da me olu glitis lente adinfre sur la sablo quale mortonta aquo-sprico, e tale, lente, lu shovis su inter la stoni kun metala susuro.

Me arivis an la muro ye la instanto konvenanta por recevar en mea brakii mea princeto, qua esis tam blanka kam nivo.

- Ma quon me jus askoltis ? Ka nun vu anke parolas a la serpenti ?

Me destensis lua permananta orokolora kravatego, me humidigis lua tempori e me ofris aquo a lu. Me ne audacis pluse questionar ulo a lu. Lu regardis me grave e lu embracis mea kolo. Me sentis lua kordio qua pulsas same kam ta di uceleto vundita da mortiganta kuglo. E lu dicis a me:

- Me esas felica pro ke vu trovis to quo mankis a vua mashino. Nun vu povos retroirar adheme...

- Quale vu ton savas ?

Certe me venis por dicar a lu ke me sucesis pri la motororeparo, malgre ke ton me ne esperis.

Lu ne respondis mea questiono, ma lu dicitis :

- Me anke retrovenas hodie a mea planeto...

Pose lu dicitis kun melankolioza voco :

- Olu esas plu multe fore... to esas plu desfacila...

Me sentis ke ulo extraordinara eventis. Me forte embracis lu same kam me embracus infanteto e semblis a me ke lu glitis adinfre, ad abismo, sen povar retenar lu.

Lua regardo serioza perdesis a granda disto.

- Me posedas mutonyuno, olua buxo, ed anke la muzeloligilo...

E lu ridetis melankolioze.

Me vartis longatempe, e kande me sentis ke la varmeso itere eniris lu, me dicitis:

- Vireto, vu pavoris...

Sendubite lu pavoris, ma lu ridis dulce.

- Tanokte me pavoros pluse...

Itere me frostigeskis pro konciar to quo esas nekompensebla. Lore me komprenis ke me ne povus suportar ne plus audar lua rido. Por me lua rido esis quale fonteno en dezerto.

- Vireto, me itere volus audar vua rido...

Ma lu dicitis a me :

- Tanokte, un yaro pasesis. Mea stelo esos exakte super la loko ube me falis erste un yaro ante nun.

- Vireto, ta afero pri la serpento, pri la rendevuo e pri la stelo, ka to ne esas simple deliro ?

Lu respondis nulo a me, ma lu dicitis :

- Nulatempe onu vidas to quo esas maxim importanta.

- Certe...

- Same pri mea floro. Kande onu amas floro ed olu esas en stelo, lore esas tre agreabla kontemplar la cielo dum la nokto. Omna steli florifis.

- Certe.

- Forsan omno esas same kam la aquo quan vu donis a me, olqua esis muziko, forsan pro la pulio e la kordo. Ka vu memoras lo ? To esis tre dolca.

- Certe.

- Vu observos dum la nokto la steli, ma me ne povas montrar a vu ube esas mea stelo nam olu esas tre mikra. Plu bone tale. Mea stelo esos por vu irga stelo. Do vu prizos kontemplar omna steli, qui esos vua amiki. Pluse me donacos ulu a vu...

E lu unfoye pluse ridis

- Ha ! vireto, quante me prizas audar vua rido !

- Precize mea rido esas la donaco... olu esos same kam la aquo.

- Quon vu volas dicar ?

- La personi havas diferanta steli, oli ne esas la sama steli por omni. Por uli, ti qui voyajas, la steli esas lia guidanta. Por altri oli esas simple mikra lumi. Por altri, la ciencisti, oli esas problemi. Por mea negociisto oli esis oro. Ma nula ek ta steli parolas. Vu, tamen, havos steli diferanta, quale nulu havis oli.

- Quon vu volas dicar a me ?

- Kande vu observos la cielo dum la nokto e vu pensos ke me ridas sur ula stelo, lore omna steli semblos ridar por vu. Vu havos steli qui savas ridar !

E lu itere ridis.

- Kande vu konsolacesos, onu sempre trovas konsolaco, vu esos felica pro konocir me. Vu esos sempre mea amiko, e vu deziros ridar kun me. Ed ulafoye vu apertos vua fenestro nur pro plezuro... e vua amiki surprizesos pro vidar vu ridar a la cielo. Lore vu dicos a li : "Yes, la steli sempre ridigas me !" e li opinionos ke vu esas fola. E vu pensos ke me facis a vu mikra malajo.

E lu altrafoye ridis.

- Esos quale se me donacis a vu, vice steli, amaso de klosheti olqui savas ridar...

Ed itere lu ridis. Pose lu serioze dicis :

- Tanokte... ka vu savas ?... vu ne venez.

- Me ne abandonos vu.

- Me aspektos sentar doloro... me aspektos esar mortonta... esas tala. Vu ne venez vidar to nam olu ne valoras la peno.

- Me ne abandonos vu.

Ma la princeto esis desquieta.

- Ton me dicas a vu pro la serpento. Olu povas mordar vu... e me ne prizos to. La serpenti esas mala. Ulafoye oli povas mordar simple por domajar ulu.

- Me dicis ke me ne abandonos vu.

Me kredas ke lu kelke tranquiligis su kande me dicis :

- Certe la serpenti povas mordar, ma oli ne havas suficanta veneno por duesma mordo...

Tanokte me ne vidis la princeto marcheskar survoye. Lu desaporis silencie. Kande lun me sucesis atingar, lu marchis atence, per granda pazi. Lu nur dicis a me :

- Ha ! vu esas hike...

Lu prenis mea manuo e lu destranquile dicis a me :

- Vu ne devis venar, vu sufros. Semblos a vu ke me esas mortinta, ma to ne esos verajo...

Me silencis.

- Vu komprenez. Esas tre fora. Me ne povas kunportar mea korpo, olu esas tre pezoza.

Me silencis.

- Tamen olu esos same kam anciena shelo abandonita. E la anciena sheli esas trista.

Me duris silentar.

La princeto kelke deskurajigesis, ma lu esforcis dicar :

- Ka vu savas ? Esos plezuroza. Me anke observos la steli. Omna steli esos putei kun oxidoza pulio. Omna steli donos aquo a me por drinkar...

Me silencis.

- To esos tre amuzanta. Vu havos kinacentamilioni de klosheti e me havos kinacentamilioni de fonteni...

E la princeto anke silentis. Lu ploris.

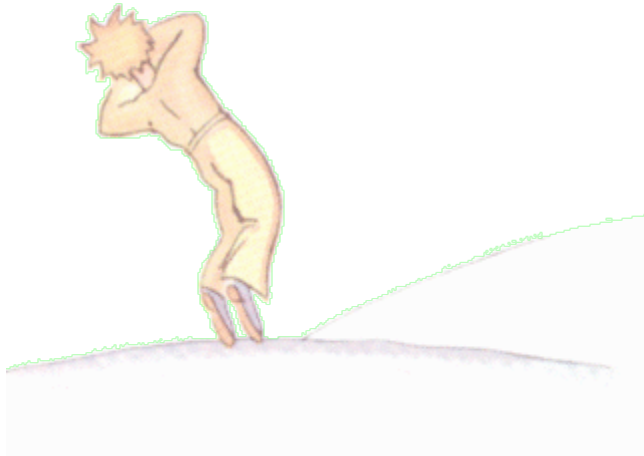
- Esas ibe. Permisez a me irar sola.

Ma lu itere sideskis, nam lu pavoris.

E lu dicis :

- Ka vu savas...?, mea floro... me responsas pri mea floro... ed olu esas tante debila e tante naiva ! Olu nur havas quar mikrega dorni por protektar su kontre la mondo...

E me sideskis, nam me ne plus povis esar stacanta.

La princeto dicis :

- Do, ibe esas... to esas omno...

Dum ula instanti lu dubitis, ma pose lu levis su, e lu marchis per un pazo.

Me ne povis movar me. Nur flava fulmino brilis apud lua maleolo. Lu restis senmova dum mikra instanto. Lu ne kriis, lu falis lente, quale hachita arboro, sen bruisar pro la sablo.

XXVII

To eventis erste sis yari ante nun... Nulatempe ante nun me ton rakontis. Kande me retrovenis a mea lando, mea kompani esis tre felica pro revidar me vivanta. Me esis trista, ma me dicis a li : "Esas pro la fatigeso..."

Nun me ja esas kelke konsolacita, ma certe ne tote konsolacita. Ma me savas ke la princeto retroiris a lua planeto pro ke dum la jornesko me ne plus trovis lua korpo, qua ne esis tante pezoza... E dum la nokto me prizas askoltar la steli. Oli semblas sonar quale se oli esas kinacentamiloni de klosheti. Ma ulo extraordinara eventas. Me obliviis desegnar rimeno a la muzeloligilo, do lu certe ne povis ligar olu a la mutonyuno. Ed ulafoye me questionas a me : "Quon eventis sur ta planeto ? Forsan la mutonyuno manjis la floro..."

Ma ulafoye me dicas a me : "No, certe no !" La princeto protektas lua floro per vitra klosho omnanokte e lu atence observas la mutonyuno". E lore me esas felica, nam omna steli ridas dulce.

Ma altrafoye me dicas a me : "Ulafoye onu esas distraktita e to suficas. Se la princeto obliviis ulanokte protektar lua floro per la vitra klosho, la mutonyuno silence povus ekirar..." E kande to eventas la klosheti transformas su a lakrimi.

E to esas, meaopinione, la granda misterio. Por vi, qui anke amas la princeto, e same por me, nulo en la universo chanjesis se ulaloke, nulu savas ube, mutonyuno manjis, o ne, rozo.

Ma vi observez la cielo e questionez a vi : Ka la mutonyuno manjis, o ne, la floro ? Lore vi sentos ke omno chanjas...

E nulatempe ula persono adulta komprenos ke lo esas to quo vere esas importanta.

Ta esas por me la maxim bela e la maxim trista peizajo di la mondo. Olu esas la sama peizajo olqua esas sur la antea pagino. Me desegnis olu unfoye pluse por bone montrar olu a vi. Hike, taloke, la princeto aparís sur Tero... e desaparís.

Observez atence ta peizajo por esar certa ke vi povos rikonocar olu se vi ulafoye voyajos sur la dezerto, en Afrika. E se vi arivos apud ta peizajo lore voluntez ne haste marchar, vartez kelkatempe exakte sub la stelo ! Se lore puero iras a vi, se lua hari esas ora e lu ridas, e lu nulon respondas kande vi questionos ulu a lu, lore vi divinos qua esas lu. Esez jentila a lu ! E voluntez efacar mea tristeso, dicez a me ke lu retrovenis...

FINO

2 - Daoisma rakonto : Kavalo di Seweng

Yen tre signifikoza Daoisma rakonto "Kavalo di Seweng", de "Hwaynandz" klasika traktajo en Chinia ye cirkum 130 yari a.K.

Apud granda muro fortifikiva kontre barbari "Hu" lojis quieta avulo nomata Seweng, qua esis destinodivino ed anke Daoisto. Ye certa dio sen certa kauzo, ilua maxim bona e do tre preferinda kavalo subite fugis aden barbara lando "Hu", olqua onu ne darfis enirar. Omna vilajani kompreneble vizitis l'avulo por lun konsolacar pri la perdo. Tamen l'avulo Seweng dicis a li :

- Me esas tote indiferenta. Forsan lo venigos a me' ula feliceso.

La vizitanti shokesis pro ilua temeraseso e do nesatisfacate retroiris.

E pos kelka monati la kavalo rivenis a l'avulo Seweng, akompanante kun su ipsa multa altra kavali di "Hu", lando famoza pro olua bela kavali. Vilajani ankorfoye vizitis l'avulo por gratular la feliceso surprizoza. Tamen l'avulo Seweng dicis a li :

- Me esas tote indiferenta. Forsan lo portos a me' ula desagrablajo."

La vizitanti konsternesesis pro ilua tordita karaktero e povis dicar nulo.

E Seweng posedis nombroza bona kavali, e sua sola filiulo, de sua oldevo, qua tre prizas kavalkar. Ed uladie ilu infrejetesis e sua femuro ruptesis. Omna vilajani vizitis Seweng, nam la filiulo desfortunoze divenis kriple. Tamen l'avulo Seweng dicis a li :

- Me esas tote indiferenta. Forsan lo evitigos a me' nekonocata tragedio.

Pro ilua hucpo* la vizitanti murmurante rigardadis la reciproka vizajo.

Pos un yaro la granda armeo di "Hu" invadeskis aden cheflando di Chinia. La guverniero rekrutis omna sana yunuli di la regiono kom batalianti. Ma nonadek ek cent de la soldati ocidesis dum la milito e nur restis poka yunuli. La filiulo di Seweng ne rekrutesis pro ke ilu esis kriple e restis sana. Do la patro e la filiulo transvavis la maxim kruela tempo di sua vivo.

Onu memorez ke...

La feliceso povas esar ula semino di desfeliceso ne dezirata. Kontree mem la tragedio povas konduktor vu a ShangriLa ne antee imaginebla. La vivo originale en sua esenco esas granda sekreto. Onu ne povas definir la chanjebleso di la vivo. Onu ne povas sondar la profundeso di la vivo.

Ne quik judikez irgo ante ke vu darfos savar la tota situeso dop la ceni.

Artiklo da Bebson Y. Takata.

Gramatiko

Nombri.

113. — La *nombri kardinala* esas : **zero** (1), **un**, **du**, **tri**, **quar**, **kin** (2), **sis**, **sep**, **ok**, **non**, **dek**; **cent**; **mil**; le maxim uzita.

Pose : **milion**; **miliard** (*mil milioni*); **bilion** (1,000,0002); **trilion** (1,000,0003); **quadrilion** (1,000,0004); **quintilion**, **sextilion**, **septilion**, **oktilian**, **nonilion**, **decilion** (singla de ta nombri egalesante la preiranta multipliko per un milion (3).

Ni devas explikar, pro quo ni adoptis por **biliono**, **triliono**, ... la senco *Germana* prefere kam la senco E. F. I. S. plu internaciona.

	En E. F. I. S.	En D.
Miliono	1 000 ²	1 000 000
Biliono	1 000 ³	1 000 000 ²
Triliono	1 000 ⁴	1 000 000 ³
Quadriliono	1 000 ⁵	1 000 000 ⁴

e. c. On vidas, ke en l'unesma kolumno existas nula koincido inter la *nombro* implikita en la *nomo* (*bi*, *tri*, *quadri*, ...) e la exponento di la potenco (la relato esas : l'exponento = $n + 1$, n esante la nombro implikita en la nomo); dum ke en la duesma (kolumno) ta nombri esas konstante egala.

Esas do plu natural e komoda, konsiderar **biliono**, **triliono**, e. c., quale la sucedanta potenci di **miliono**. Plue, on ne bezonas **biliono** por 1,0003, pro ke on havas ja la vorto plu vulgara **miliardo**. Fine la Germana metodo furnisas la moyeno expresar plu granda nombri (quo povos esar tre utila en la scienci) : **decilion** signifikas 1,000¹¹ en l'unesma sistemo, ma 1,00020 en la duesma. (*Progreso*, I, 710.)

Omna altra nombri, quin on nomizas kompozita, esas expresata per la moyeno di la simpla nombri, segun la maniero sequanta :

1e Se li konstitucas adiciono, on indikas olu per *e* : **dek-e-un**, **dek-e-du**, **dek-e-tri**, **dek-e-quar**, e. c., o **dek e un**, **dek e du**, **dek e tri**, e. c. (4).

2e Se li konstitucas multipliko on indikas olu per *a* ye la fino dil unesma nombro : **dua-dek** (20); **tria-dek** (30); **quara-dek** (40); **kina-dek** (50), e. c., o **duadek**, **triadek**, **quaradek**, e. c. **Duadek-e-ok** (28); **sepadek-e-du** (72); o **duadek e ok**, **sepadek e du**; **mil e okacent e nonadek e ok** (1898) (5).

Praktike on ne expresas **un** avan **cent**, **mil**, e. c.

Remarki :

1a. Super la mili, on sequos la kustumo enuncar la nombri dil mili, dil milioni, dil bilioni, e. c., kom aparta nombri. Ex. : 345,000 ne enuncesos :

triacentamil e quaradeka mil e kina mil, ma : *triacent e quaradek e kinamil*. To esas videble simpligo.

2a. Por enuncar granda nombri e diktar li, suficos enuncar la sucedanta cifri, quo esas nur simpligo di la normala enuncado. Vice dicar : *triacent e quaradek e kinamil*, *sisacent e sepadek e non*, on dicos : supresante le mil, cent, dek : *tri*, *quar*, *kin*, *sis*, *sep*, *non*. Ico esas la maxim klara, simpla e kurta procedo, qua konsistas en diktar la sucedanta cifri vice la nombro (quale se on espelus nomo). On povos ankore enuncar

tale la nombri di tri cifri, enuncante nur mil, milion, bilion. Ex. : *tri-quarkin- mil, sis-sep-non*. (So V. Pfaundler, IV, 345.)

La sama procedo uzesos por enuncar o diktar la decimala nombri, enuncate nur lia sucedanta cifri. Ol konvenas precipue por la decimala nombri longa o senfina, exemple : = 3,14159... : *tri, komo, un, quar, un, kin, non...* Komprenible, on ne omisos enuncar insiste la komo, ed anke la zero.

3a. On povos sempre, quale nun, substantivigar la nombro-nomi, tam en pluralo kam en singularo : *dekeduo, dekedui; duadeko, duadeki* (6).

114. – Quale on ja vidis en la 3-ma remarko, la nombri darfas esar substantivigata per -o (pluralo -i) : **duo; trio; dekeduo; cento; milo**. En ica kazo la unajo kompozanta juntesas a ta substantivo per la prepoziciono **de** : **dekeduo de ovi** (ma : **dek e du ovi**). **Milion, miliard, bilion**, e. c., quale la cetera nombri, devas ne sequesar dal prepoziciono **de** : on dicas **milion homi, du milion homi**, quale **mil homi**.

115. – La nombri kardinala anke povas plear la rolo di adjektivi prenante la dezinenco **a** : **dua kanto, dua promeno** (exekutata da du personi); **tria atako** (facata da tri individui, homa o bestia) (7).

116. – Fine li anke povas produktar nombro-manieral adverbi, prenante la dezinenco **e** : **li promenar due; li promenar ne kune, ma singlu aparte; li atakis ni trie**.

Un genitas la pronomo unu (pl. uni). Ex. : **unu postulas ico, altru ito. Li nocis l'uni l'altri**.

On darfas dicar : **omni du, omni tri, omni quar**, e. c.; ma anke : **omna du, omna tri**, e. c. (quale on dicas *omna homi*), la pluralo esante ja indikata dal nombri *du, tri*, e. c.

117. – La *nombri ordinala* obtenesas soldante al kardinal nombri la sufizo -esm e la dezinenco **o, a, e** segun ke on bezonas substantivo, adjektivo o adverbo : **la unesmo, duesma, triesme**.

Kande la nombro esas kompozita, nur la lasta elemento recevas la sufizo e la dezinenco : **duacent e quaradek e triesma** = 243ma (8).

Quantesma relatas la ordino e konseque postulas nombro ordinala, quale l'adjektivo **quanta** relatas nombro kardinala (o quanto) : **quantesma dio di la monato esas? la sepesma, la duadekesma**.

118. – La *nombri fracionala* obtenesas soldante al kardinal nombri la sufizo -im e la dezinenco **o, a, e** segun la kazi : **la centimo (1/100), la duimo (1/2), la quarima parto; centime, duime, quarime** (9).

On uzas **de** avan la komplemento di fraciono, quale avan la komplemento di integra nombro substantivigita : **(la) du triimi de sis esas quar** analoge a : **dekeduo de ovi**.

Por enuncar fraciono komplikita, on obtenas plu granda klareso uzante la prepoziciono **sur** inter la du nombri kardinala, qui esas la termini di la fraciono :

$15/273 =$ **dekekin sur duacent e sepadek e tri o : dekekin sur du, sep, tri** (10).

Dek triacentimi tote ne povas konfundesar a :

deketri centimi. L'unesma esas 10/300, la duesma 13/100; l'unesma lektesos :

dek sur triacent, e la duesma : deketri sur cent.

119. — La *nombri multiplikera* obtenesas per la sufijo *opl*, a qua on soldas *o*, *a*, *e* segun la kazi : **la duoplo** (la nombro multiplikata *per du*); **quaropla** (qua esas multiplikata *per qua*); **trioplo** : *la nombro 12 esas trioplo granda kam 4*.

120. — La *nombro dil foyi* indikesas per la radiko *foy* generale sequata dal adverbale dezinenco *e* : **dufoye**; *o*, se konvenas, dal dezinenco *a* : **trifoya voko** = *voko repetita 3 foyi*.

Notez bone, ke la Franca vorto « *fois* » ne tradukesas per *foy* ma per *opl* en la senco multiplikanta : **trioplo quar esas dekedu** (*3 fois 4 font 12*). On darfes anke uzar la prepoziciono *per*, precipue kande la nombri esas kelke komplikita : **okadek e tri per duacent a quaradek e sis** = 83×246 . Plu simpla enunco : *ok, tri per du, quar, sis*.

121. — L'expresuri *distributiva* obtenesas per la sufijo *op*, sequata dal dezinenco konvenanta : **duope** = per rangi o serii de *du*; **triope** = per rangi o serii de *tri*, e. c. **Unope**, un separite, aparte, **single**. **La soldati marchas quarope**. — **Se li formacos rangi duopa e ne quaropa, lie defilo duos duople plu longe**. — **Marchez unope**.

La questionale adverbale korespondanta esas **quantope** : **quantope vu vendas la nuci** (quantanombre per un foyo?) **centope** o **micentope** (*dek e kinope*). On darfes anke dicar : **pokope**, **multope** = *ye mikra quanti, ye granda quanti* (11).

122. — Nula prepoziciono e nula sufijo esas necesa en frazi tal quala ici : **Por mea infanti me kompris dekedu pomi, ed a singla de li me donis tri pomi**. — **Ta libro havas sisadek pagini; se do me lektos en singla jorno dek e kin pagini, me finos la tota libro in quar jorni**. La vorto *singla* suficas por indikar la distributo.

123. — Por l'enunco di la hori, l'Akademio adoptis explicitate **kloko, kloki**. Ca du vorti indikas do propre la diala dividuro markizata da la cifri di horlojo. Ex. : **il departis pos du kloki**, to esas : pos la dividuro II di la horlojo. Ma **horo** indikas (exter omna cifroplako, e per su) la duro, l'ensamble di 60 minuti konstitucanta un horo. Ex. : **il departis pos du hori**, t. e. pos 120 minuti, pos restir dum 120 minuti.

Existas nur un maniero internacionale dicar la horo, to esas enunciar ol quale on skribas lu : **esas du kloki; du kloki e quarimo; du kloki ediumo; du kloki e tri quarimi; du kloki dek (minuti); du kloki duadek; du kloki kinadek; du kloki kinadek e non (minuti)**.

On devas nultempe sustracionar, se on volas esar komprenata certe od evitar konfundi. Do sempre *adjuntez* a horo la duimo, quarimi, minuti, e. c. (12).

Por questionar pri la horo, fakte existas en Ido du manieri, quale en la Angla : **qua kloko esas e qua tempo esas?** Se forsan on agus tro severe interdiktante l'unesma, ne esas dubebla, ke la duesma (*qua tempo esas*) meritas la prefero, pro ke ol esas plu justa. On ya ne questionas nur pri la *horo*, ma reale anke pri la minuti e mem ulfoye sekundi qui adjuntesas a ta horo, do fakte on questionas *pri la tempo*, on deziras *konocar qua tempo esas* (13).

Quankam : *la duesma, la triesma kloko*, e. c., ne esas *en su* kontrelogika, ni agos plu bone, se ni sempre konservos la nombri kardinala *pri la hori*. Tale ya ni evitos mixar le ordinala kun le kardinala, quale en : **esas la duesma e dek minuti**.

Do ni dicez sempre kun la nombri kardinala : **esas du kloki dek, du kloki e tri quarimi**, e. c.; e ni nultempe ezez la formo adverbale *kloke*, quan l'Akademio explicitate repulsis.

En matematiko, on tradukas reguloze la signi +, -, x, ÷ per **plus, minus, per e sur**; $2^3 =$ **du potenco tria**; $\sqrt{3/2} =$ **radiko tria di du** (14).

124. — Por l'enunci relatanta la yari, monati, e. c., travivita, on uzas la radiko **ev(ar)**, **ev(o)**. Ex. : **Quante vu evas? me evas duadek yari, o : me esas duadekyara; quante evas l'infanto di vua fratino? ol evas nur kin monati, o : ol esas nur kinmonata; ol evabis nur du semani o : ol esis nur dusemana, kande ol mortis; ta viro semblas grandeva o : tre evoza; yes il esas preske centyara. Kad vua patrulo esas grandeva? No, il esas mezeva, il atingis nur mezevo** (15).

(1) Nomizar *nulo* la cifro **o** esabus ridindajo; nam *nulo* = nula kozo. Ma kad **o** ne esas ulo, cifro? Kad ol ne pleas importanta rolo? Kad, kande me skribas la cifro **o**, me skribas *nulo*? Se vice : skribez « zero », ni dicus : skribez « nulo », omni komprenus, ke on devas skribar *nula kozo*, do ne skribar?

(2) *Kin* ne povis esar *quin*, pro ke ica lasta esas la plural akuzativo di *qua*. Ni do havabus okazione : *la quin, quin il donis ad vu, esas plu bela kam la quin, quin il donis ad me. O : le quin* (5) *quin vu skribis sur ta pagino esas omni tre male designita*. Nia skopo ne esas konkordar maxim posible kun la Latina *quin-que*, ma donar formi sat dicernebla de altri. Plu importas por ni certa decernebleso dil diversa formi, kam sklavatra imito di vorti o formi latina efektiganta al vera koncernati di L. I. konfundi e miskompreni.

(3) **Milion, miliard, bilion** e. c. recevas *-l* dil pluralo, se to esas necesa : **on spensis milioni por ta edificio**. — Ma : **il recevis plura milion**, pro ke plura sat indikas la pluralo. Ta nombri (kande on ne adjuntas *-o*, quo ne esas *necesa*) havas la acento sur la final silabo, pro ke li esas reale abreviuro di *miliono, miliardo* e. c.

(4) Kompreneble la acento tonika esas nek sur *e*, nek sur *a*, ma sur la nombral silabo (*un, du, tri, dek* e. c.) dil unesma elemento.

(5) Semblas, ke la streketo utilas por montrar plu klare l'uniono dil nombri adicionata. L'uniformeso konsilas uzar *e* sempre (e ne *ed*) en ta nombri. Do *dek-e-un, dek-e-ok* quale *dek-e-du, dek-e-tri*.

(6) Ta remarki, en *Progreso*, VII, 39, finas per : « E l'aranjo propozita evitos ankore ula dusencesi : on povos distingar facile (mem aude) : *du deki e duadeki*. »

Cetere sur la 38 pagino dil sama numero trovasas la *motivi* qui inspiris la sistemo propozita al Akademio ed aceptita da olu :

1. Ica aranjo konservas la perfekta regulozesado di nia nombro-sistemo, e la kurteso de la simpla nombri, qui restas unsilaba. Ma ol augmentas multe l'eufonio e konseque la klareso, sen longigar remarkeble la enunco (komparez *okdekquar* a *okadek e quar*); ol igas la nombri plu facile pronuncebla, audebla e komprenebla.

2. Ol impedas omna (mem semblanta) dusencesi quin on objeccionis a la nuna sistemo : mem ti qui esus tentata intermixar *tri dek* e *dektri* ne povos miskomprenar *triadek* e *dek e tri*.

3. Ta procedo impedas miskompreni di plura sucedanta nombri : *cent ok dek tri* povas komprenesar : 108, 13; od : 100, 83; od : 183. Ma on distingos klare :

cent e ok, dek e tri; (una)cent, okadek e tri; cent e okadek e tri (Progreso, II, 353).

(7) Tre diferanta de : *Duopla kanto, promeno, triopla atako*, e tre diferanta anke de *duesma kanto, promeno, triesma promeno*.

(8) Segun la procedo di enunco indikita p. 96 por 679 : (*sis, sep, non*), 243 darfus esar enuncata : *du, quar, tri*; konseque por kurtigar l'enunco o la dikto di 243ma, on darfus dicar : *du, quar, tri-esma*. E tale por omna nombro ordinala.

(9) Dicez : *la du unesma literi dil alfabeto – la tri unesma monati di la yaro*, e ne : *la unesma du literi..., la unesma tri monati...* (Progreso, II, 32.)

(10) Videz pag. 95 ye la 2-ma remarko. ***

(11) Evitez sorge uzar la sufijo distributiva **op** en senco kolektala por qua ol esas neutila, la kardinal adverbo suficante. Dicar : **Ta du amiki promen** **sempre duope** esus tam kontrelogika kam dicar France ...*se promènent toujours deux à deux*. Quale li povus facar ico, nam *li esas nur du?*

(12) Pri la *horo* dil nasko o morto di ulu, pri la 60 minuti dum qui lu naskis o mortis, kompreneble on ne darfus uzar *kloko*. Ma on dicos tre reguloze : **la horo di lua morto eventis ye kin kloki di mea horlojeto**.

Esas dezirinda, ke on adoptez la kontado di la hori de 0 a 24, por evitar la distingo jenanta dil matino e dil vespero per *matine, vespere*.

(13) L'expresuro Angla « qua tempo esas », por questionar pri la horo, certe meritas preferesar. Cetere mem en F. on uzas *temps* en ica senco, precipue en la tekniko : *connaissance des temps; équation du temps; temps sidéral, temps solaire vrai ou moyen*. (Progreso, VII, 399.)

Samloke *Progreso* dicas : « On ne povas uzar ordinala nombro (ex. : *quantesima horo o kloko*) pro la motivi expozita olim en la diskuto. » (III, 26-28, 218, 353, 703-4; IV, 378.)

(14) Remarkez *tria*, ne *triesma*. Nam ta ideo ne esas reale ordinala : la potenco 3a esas la potenco di qua l'exponento esas *tri*.

(15) Ma **Mezepoko** (meza epoko, ne evo) por la tempo iranta de la historio antiqua a la moderna.

Texto ekstraktita vortope ek la libro
 “Kompleta Gramatiko detaloza
 di la linguo internaciona Ido”
 da L. de Beaufront.

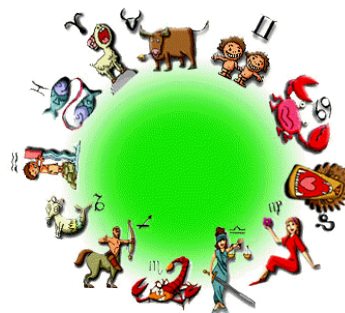
Kartuno : Mortadelo e Filemono.

La kreskigiva veneno por insekti. Pagino 2ma.

Tradukita ad Ido da Fernando Tejón, ISH-ano.

Horoskopo

I - **Arieto** : (20.marto-20.aprilo) - guvernata dal planeto Marso. Ulu intencos surstrade vendar a vu chipega poshtelefonilo dum ke altro ruzoze furtos la vua !

II - **Tauro** : (20.aprilo-20.mayo) - guvernata dal planeto Venero. Vu esas tre felica pro komprar aucione ecelanta verko da Goya. Nun heme vu lektos mikra frazo olqua esas sur la linjo : "Made in China"...

III - **Jemeli** : (20.mayo-20.junio) - guvernata dal planeto Merkurio. Vu trovos abandonita sako kontenanta plu kam mil pekunio-bilieti de 350 €. Vu esos richa ! Ka no ?

IV - **Kankro** : (20.junio-20.julio) - guvernata da la Luno. Virusacho interretala salutos vi maxim kordiale de la skreno ante komplete efacar la diski en vua komputoro.

V - **Leono** : (20.julio-20.agosto) - guvernata dal Suno. Dum vojajo en Afrika, hungroza leono devoros vua hundeto...

VI - **Virgino** : (20.agosto-20.septembro) - guvernata dal planeto Merkurio. Vu kompros chipa fotografilo, ma la apta baterii ne plus fabrikesas.

VII - **Balanco** : (20.septembro-20.oktobro) - guvernata dal planeto Venero. Papo sendos a vu utila donacajo pro ke vu e vua spojo genitis duadek e kin filii : autobuso !

VIII - **Skorpiono** : (20.oktobro-20.novembro) - guvernata dal planeto Plutono. Elefanto di cirko eskapos ed eniros vua nova domo.

IX - **Arkerio** : (20.novembro-20.decembro) - guvernata dal planeto Jovo. La flori di la gardeno di vua vicino sempre esis plu bela kam le vua, ma nun, per vua jus komprita cizo...

X - **Kaprikorno** : (20.decembro-20.januario) - guvernata dal planeto Saturno. Vua spojo retrovenos de vojajo e trovos vu sur la lito kun vicino.

XI - **Varsero** : (20.januario-20.februaro) - guvernata dal planeto Urano. Dum promenado kun fiancito vu presos fresha hundofeko. To adportos a vu fortuna segun uli, ma malodoro segun omni.

XII - **Fishi** : (20.februaro-20.marto) - guvernata dal planeto Neptuno. Vua maxim prizata stulego anke tre prizesos da vua nova kato por akutigar lua ungli.

**Horoskopo, caokazione da Fernando Tejón,
nam desfortunoze karmo di profesoro Alexandrakis ruptesis.**

Averto lektenda pri la auro-ro-yuri

La revuo **Adavane!** licencasas sub "Creative Commons License" :

Riconoco - Nekomercala 2.0

Vu darfas libere:

- Kopiar, dissendar e publikigar la verko.
- Krear verki derivata de la verko.

Vu oblige acceptas la sequanta kondicioni:

BY: Riconoco. Vu mustas rikonocar e mencionar la originala auro-ro.

Nekomercala. Vu ne darfas uzar ta verko komercale.

- Se vu riuzos o dissendos la verko, vu oblige montros la kondicioni di la licenco di la verko.
- Ula ek la kondicioni di la licenco povas ne esar aplikenda se la proprietanto de la auro-ro-yuri permisas lo.

Averto: Ta rezumo ne esas licenco. Olu esas simple texto facile komprenebla.

La komplete licenco esas lektelebla en la interretala pagino:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.0/legalcode>

Adio !

La redakteri gratitudas la sendita mesaji ed artikli dal afabla lekteri e kunlaboranti. Singla artiklo publikigita esas opiniono di sua auro-ro, do por komento pri irga artiklo voluntes sendar direte mesajo al auro-ro, od a la interretal adreso dil Ido-Societo Hispana qua risendos la mesajo al artiklo-auro-ro. Altralatere la komenti pri irgaspeca erori en Adavane! ya esos bonvena kom utilajo por plubonigar la revuo.

Til la dekesma numero, lektelebla
de la unesma di la monato julio 2005.

La redakteri

